

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

סיכומים והערות

מסכת קידושין

מ"א. – מ"ג.

בס"ד

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

מתני', האיש מקדש בו ובשלוחו.

הקדמה לפרק "האיש מקדש":

לשון הרמב"ם בהלכות אישות פרק א':

הלכה א': קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר "כי יקח איש אשה ובא אליה".

הלכה ב': וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם, ובאחד משלשה דברים האשה נקנית, בכסף או בשטר או בביאה, בביאה ובשטר מן התורה ובכסף מדברי סופרים, וליקוחין אלו הן הנקראין קידושין או אירוסין בכל מקום, ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת.

הלכה ג': וכיון שנקנית האשה ונעשית מקודשת אע"פ שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה הרי היא אשת איש והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתת בית דין ואם רצה לגרש צריכה גט.

א. ישנן שתי פעולות בחתונה: קידושין ונישואין.

קידושין (בלשון חז"ל, אירוסין בלשון התורה):

הגדרה: האיש קונה את האשה.

הפעולה:

התורה נותנת 3 אפשרויות לבצע את הקנין (מספיק פעולה אחת מתוך השלוש):

1. נותן לה כסף או שווה כסף ואומר לה "הרי את מקודשת לי בכסף זה".
2. נותן לה שטר אפילו שאינו שווה פרוטה וכתוב בו "הרי את מקודשת לי בשטר זה".
3. מעשה ביאה בא עליה ואומר לה "הרי את מקודשת לי בביאה זו".

התוצאה: לאשה יש דין של "אשת איש" ואסורה להתחתן עם כל האנשים שבעולם, אלא אם כן קבלה מבעלה גט. ואם זינתה חייבת מיתת ביי"ד (נערה המאורסה). אולם, גם עם בעלה אסור לה לחיות (מדרבנן) עד שיעשו את השלב השני הנקרא נישואין.

נישואין:

הגדרה: האיש מכניס את האשה לרשותו.

הפעולה: חופה.

נחלקו הראשונים האם כוונת חז"ל לחופה של ימינו או לכיסוי הראש בהינומא או לחדר יחוד, וכדי לצאת ידי כל הדעות אנו נוהגים לעשות את כל שלושת הפעולות. ונוהגים לשכור מבעל האולם את מקום החופה והחדר יחוד כדי שזה יהיה ממש "מכניסה לרשותו".

התוצאה: האשה ברשות בעלה לכל דבר ועניין ומותר להם לחיות ביחד, הבעל מפר את נדריה, זכאי במציאתה, נטמא לה כאשר היא מתה גם כשהוא כהן ויורש אותה.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

לסיכום:

השם	ההגדרה ההלכתית	הפעולה הטכנית	התוצאה
אירוסין / קידושין	קנין	כסף, שטר, ביאה	אשת איש
נישואין	כניסה לרשות הבעל	חופה	אשתו לכל דינים שבתורה

בזמן חז"ל: נהגו לחכות בין האירוסין לנישואין 12 חודש, ובאותם חודשים היה כל אחד נמצא בביתו ומכין את עצמו לחתונה.

כיום: עושים מסיבת אירוסין שאינה האירוסין של התורה אלא רק התחייבות של שני הצדדים להינשא, ועדיין אינה נקראת אשת איש אלא פנויה. ולאחר כמה חודשים עושים חתונה שבה כוללים את הקידושין ע"י נתינת הטבעת וברכת האירוסין, ונישואין ע"י החופה והשבע ברכות.

ב. ישנם שלושה זמנים בחיי הבת ביחס לקידושין:

קטנה – מגיל 0 עד שתביא סימני נערות (בסביבות גיל 12) – זכות הקידושין מסורה לאביה ורק הוא קובע עם מי תתחתן והוא מקבל את קידושיה (את הכסף או השטר).
נערה – מרגע שמביאה סימני נערות למשך חצי שנה – זכות הקידושין מסורה לאביה והוא אחראי על קידושיה למרות שיש לה יד ויכולה לזכות בקנינים.
בוגרת – חצי שנה לאחר שהביאה סימני נערות עד 120 – זכות הקידושין מסורה רק בידה (ויכולה לשלוח את אביה כשליח).

ג. ביחס לדין שליחות ישנם שלושה סוגי מעשים:

מעשה קוף בעלמא – כל פעולה טכנית שאין לה משמעות מבחינה הלכתית, שייך למנות שליח משום שאין לו משמעות הלכתית ופעולתו כמו קוף שעושה את הפעולה.
מעשה היוצר "חלות" דין – כל מעשה טכני שיש לו משמעות הלכתית כגון נתינת כסף לשם קידושין או הפרשת פירות לשם תרומה וכד', חידשה התורה ששייך למנות שליח שפעולתו מתייחסת למשלח (המקור לדין זה בדף מ"א).
מצוות שבגופו – מצווה המוטלת על גופו של האדם כגון ציצית, תפילין וכד', לא שייך למנות בהן שליח.

ד. במשנה מופיעים 2 סוגי שליחים.

שם השליח	מי ממנה ?	מה תפקידו ?	מתי מתקדשת ?
שליח הולכה	הבעל (גם האשה יכולה למנות)	לתת לאשה את הקידושין	כשהאשה מקבלת את הקידושין
שליח קבלה	האשה	לקבל את הקידושין מהבעל	כשהשליח מקבל את הקידושין

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

ה. הערות:

שליח הולכה צריך לומר לאשה "הרי את מקודשת לפלוני המשלח".
 בשליח קבלה, גם במקרה שהכסף או השטר נאבדו מהשליח לפני שהגיע לאשה הקידושין כבר חלו.
 המשנה שלנו דנה על מעשה הקידושין (משום שנישואין יכול רק הבעל בעצמו לעשות ולא ע"י שליח).
 לא שייך למנות שליח על קידושי ביאה משום שזה מעשה אישות בין הבעל לאשתו, וזה כמו מצווה שבגופו, וכן לא שייך למנות שליח בנישואין משום שחופה זה מעשה שבגופו.
 שייך ששליח הולכה יתן את הכסף לשליח קבלה ואז האשה תהיה מקודשת כשיגיע הכסף לשליח שלה.

מתני', ובשלוחו.

במשנה נאמר שהבעל והאשה יכולים למנות שליח לקדש אשה.
נחלקו הראשונים האם צריך שעדים יראו את מינוי השליחות.
דעת הראב"ד (על הרמב"ם), הר"ן והריטב"א (בריש פירקין) – צריך עדים בעת המינוי.
ודעת הרא"ש (סי' ז') – לכאורה לא צריך מינוי בעדים (עיי"ש שמביא את שיטות הראשונים).
והביאור במחלוקת הראשונים הוא: ישנו כלל "אין דבר שבערוה פחות משנים". כלומר, בכל התורה צריך עדים בשביל בירור הדבר כאשר אנו מסופקים מה היה, ובמקרה שברור לכולם מה היה או ששני בעלי הדין מודים שכך היה המעשה – אין צורך בעדים. אולם, שונה הדבר ב"דבר שבערוה" (גיטין, קידושין, יבום וחליצה) שבהם חידשה התורה שצריך עדים לקיום הדבר, כלומר שאם אין עדים נוכחים בשעת המעשה אין משמעות למעשה גם אם האיש והאשה אומרים שכך היה המעשה. ולכן, כל דבר שקשור ל"דבר שבערוה" צריך שני עדים לתת תוקף ומשמעות למעשה.
וא"כ נראה לומר: שמחלוקת הראשונים הנ"ל היא האם מינוי השליחות נחשב לחלק ממעשה הקידושין או לא:
דעת הראב"ד: שמינוי השליח נחשב לחלק ממעשה הקידושין וע"כ צריך עדים בעת המינוי בשביל קיום השליחות.
אולם דעת הרא"ש: מינוי השליח אינו חלק מהקידושין וע"כ המינוי חל גם ללא עדים, ול"צ עדים בזמן מינוי השליח.
אולם דעת הרמב"ם (פ"ג מאישות הט"ו) – בשליח הולכה לא צריך מינוי בפני עדים, ובשליח קבלה צריך מינוי בפני עדים.
ולפ"ז קשה: אם הרמב"ם סובר שמינוי שליח בקידושין אינו נחשב לחלק ממעשה הקידושין, אז גם בשליח קבלה לא יצטרכו מינוי בפני עדים, ואם סובר שמינוי שליח בקידושין נחשב לחלק ממעשה הקידושין, אז גם בשליח הולכה יצטרכו מינוי בפני עדים, ולמה הרמב"ם מחלק בין שליח הולכה לשליח קבלה?
המהרי"ט (בשו"ת, חלק ב' חלק אהע"ז סי' מ"ג ד"ה "ולמה שתמה") מבאר: הכלל של "אין דבר שבערוה פחות משנים" נאמר רק בגמרא המעשה כלומר – בפעולה האחרונה שאין אחריה עוד פעולה. וא"כ האשה שמקבלת את הקידושין מהבעל ולאחר שהביעה את הסכמתה להינשא אין לה עוד פעולה לעשות, כאשר ממנה שליח לקבל – בזה נגמר המעשה שלה וזה נקרא דבר שבערוה, ולכן צריכה עדים במינוי שליח קבלה.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

משא"כ הבעל שגם לאחר שממנה שליח הולכה צריך עוד לפעול ולתת את הכסף לאשה (ע"י השליח), א"כ מינוי שליח ההולכה אינו גמר המעשה ואינו דבר שבערוה ואינו זקוק למינוי בעדים, וע"כ רק בשליח קבלה צריך מינוי בעדים.

מתני', האיש מקדש את ביתו.

ישנו שוני בין המושג "האיש מקדש" שנאמר ברישא, לזה הנאמר בסיפא. ברישא נאמר "האיש מקדש בו ובשלו" והכוונה – שנותן קידושין לאשה ומקדשה לעצמו. ובסיפא נאמר "האיש מקדש את ביתו" והכוונה – שהוא אחראי על הקידושין ומחליט עם מי ביתו תתחתן והוא מקבל את הקידושין מהבעל.

רש"י, ד"ה האיש: בגמ' יליף לה.

מבאר ה"אליה רבה" (מופיע בקובץ מפרשים): לרש"י היה קשה, מדוע פתח התנא ב"האיש מקדש" ולא בדין השני "האשה מתקדשת" כמו בפרק א'. וע"ז מתרץ רש"י, משום שהגמ' לומדת את דין שליחות מהפסוק קודם את המקור לשליחות באיש ואח"כ את המקור לשליחות באשה ולכן התחלנו באיש ולא באשה.

בס"ד

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

גמ', השתא בשלוחו – הנקודותיים

סוגיית – "מצוה בו יותר מבשלוחו", "אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה"

גמ', מצוה בו יותר מבשלוחו.

מגדיר זאת בתוס' ר"י הזקן: "כל מצוה שמוטלת על האדם יעשה בעצמו ולא על ידי שליח".

ומבאר רש"י: "דכי עסיק גופו במצוות מקבל שכר טפ"י".

וקשה: הרי צריך לעשות את המצוות שלא ע"מ לקבל פרס ומהי כוונתו של רש"י שמקבל שכר טפ"י ?

ואפשר לומר: רש"י בא לרמוז שאם השכר גבוה יותר משמע שהמצוה חשובה יותר כאשר עושה בעצמו.

הרמב"ם מבאר: שכאשר האדם עוסק במצוה זה יותר שלם מאשר יטיל אותה על אחר.

ובביאור דבריו, ביאר ה"תבואות שור" (יו"ד ס' כ"ח ס"ק י"ד): כאשר נותן לאחר לעסוק במצוה נראה כפורק מעליו עול המצוה ואינו רוצה לטרוח בה.

(משמע מדבריו שבמקרה שמכבד אדם חשוב להיות שליח, כגון רב חשוב שמכבדים אותו באמירת ברכת האירוסין אין זלזול ואין דין של "מצוה בו" אבל לפי רש"י יצא ששכרו יהיה מועט יותר.)

גמ', כי הא דרב ספרא.

הגמ' מביאה דוגמה לכך ש"מצוה בו יותר מבשלוחו" ממעשי האמוראים לגבי הכנה לשבת שטרחו בעצמם למרות שהיו להם בני בית שיכלו לעשות בעבורם.

ומשמע שמצות הקידושין דומה למצות הכנה לשבת שבשתייהן יש דין של "מצוה בו יותר מבשלוחו".

ומבאר בשיעורי ר' שמואל כאן אות של"ב: שבביאור ההשוואה נחלקו הרמב"ם והרא"ש:

שיטת הרמב"ם (פ"א מאישות ה"ב) והחינוך (מצוה תקנ"ב): קידושין היא מצוה בפני עצמה שנאמר "כי יקח איש אשה".

ושיטת הרא"ש (כתובות ז' ע"ב): קידושין זה הכשר למצוות "פרו ורבו".

ונ"מ ביניהם:

א. אם זו מצווה צריך כוונה משום ש"מצוות צריכות כוונה".

ב. במקרה שכבר יש לו בן ובת מקיים "כי יקח" ולא "פרו ורבו", ולפי הרא"ש שאין מצוה בקידושין אינו מקיים שום מצוה בכהאי גוונא.

ג. ברכת האירוסין לדעת הרמב"ם היא ברכת המצוות, וא"כ צריך לברכה לפני הקידושין כמו כל ברכת המצוות. אך לדעת הרא"ש, ברכת האירוסין היא ברכת השבח (כי אינה מצוה) וניתן לברך רק לאחר הקידושין כמו כל ברכת השבח שיכולה להיות לאחר המעשה (ברכת הרעם וכד').

ד. לדעת הרמב"ם שברכת האירוסין היא ברכת המצוות אפשר למנות שליח לברכה כמו כל ברכת המצוות, אולם לדעת הרא"ש ל"יש כמו כל ברכת השבח ולכן רק המקדש יכול לברכה.

ולגבי הכנה לשבת:

שיטת הרמב"ם (פ"ל משבת הלכה ו'): שהכנה לשבת היא מצוה בפני עצמה "והכינו את אשר יביאוי".
והרא"ש יסבור: שהיא הכשר למצות "עונג שבת" שנאמר "וקראת לשבת עונג".

לסיכום יוצא:

שיטת הרמב"ם: קידושין והכנה לשבת הן מצוות בפני עצמן, והדין של "מצוה בו יותר מבשלוחו" נאמר רק על מצוה ולא על הכשר מצוה.

בס"ד

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

שיטת הרא"ש: קידושין והכנה לשבת הן הכשר מצוה, וגם בהכשר מצוה נאמר הדין של "מצוה בו יותר מבשלוcho".

דעת הנצי"ב (העמק שאלה פרשת וזאת סי' קס"ט א'): הדין של "מצוה בו" נאמר בכל המצוות, אבל בהכנה למצוה נאמר "מצוה בו" רק ביחס לארבע מצוות שהתורה כתבה בהן דין הכנה: שבת – "והכינו את אשר יביאו", סוכה – "חג הסוכות תעשה לך", מצה – "ושמרתם את המצות".
וכמו שביאר ("העמק דבר" ואתחנן פרק ה): "דבזה נחשב הכנה זו כגוף מצות עשה, אלא שאין המצוה נגמרת עד גוף מעשה המצוה".

גמ', דרב ספרא מחרץ רישא רבא מלח שיבוטא.

שואלים האחרונים: איך היה מותר לאמוראים לזלזל בכבודם לכבוד שבת, והרי יש דין ש"זקן ואינה לפי כבודו" פטור ?

מתרצים החוות יאיר הובא בביאור הלכה סי' ר"נ ד"ה כי) ופתחי תשובה (יו"ד סי' רמ"ד סק"ד)
וקוב"ש (כתובות אות מ"ז): כשניכר הדבר שעושים לשם המצוה ולכבוד ה' מותר כי אין פה זלזול בכבודם.

גמ', שם.

שואל השער הציון (סי' ר"נ סק"ט): איך הותר לאמוראים לבטל מלימודם לצורך הכנה לשבת והרי כל מצוה שאפשר לקיים ע"י אחרים אין מבטלים ת"ת בשבילה ?
ומתריך: הכנה לשבת זוהי מצוה שבגופו והיו חייבים לעשותה בעצמם.
(ולכאורה צריך לומר שזו לא מצוה שבגופו ממש כמו תפילין כי א"כ לא שייך ע"י שליח ולא רק "מצוה בו", אלא שיש חיוב על כל אדם לדאוג בעצמו להכנה לשבת ומצוה בעצמו ממש יותר מכל מצוה).
עוד מתריך השעה"צ: כבוד שבת חמור יותר ומבטלין ת"ת בעבורו.
עוד אפשר לתריך ע"פ רש"י (שבת קי"ט ע"א): שעיקר ההכנה לשבת היא ע"י שיטרח בגופו לכבוד השבת.

גמ', איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה.

אומר הפנ"י: אין הבדל בדן בין שתי הלישנות, ולפי שתיהן יוצא שבמקרה שאינו מכיר את האשה עובר על איסור, ואם מכירה יש עניין של "מצוה בו".
וכל המחלוקת בין שתי הלישנות היא רק על איזה מקרה מדברת המשנה ברישא, האם מדובר שמכירה והחידוש הוא ש"מצוה בו יותר מבשלוcho" (ללשנא קמא), או שמדובר כשאינו מכירה והחידוש הוא ש"אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה" (ללשנא בתרא).

גמ', אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה.

הגמ' בב"ב (ט"ז ע"א) אומרת: מהפסוק "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" לומדים שעד שאברהם ושרה ירדו למצרים לא הביט בה.
ומבאר שם הרבינו גרשום (על הדף): שגם אז לא התבונן בה אלא כשעברו בנהר ראה בבואה שלה במים.

שואל המהרש"א שם (ד"ה עפרא): הרי אברהם אבינו שמר גם מצוות דרבנן ואיך נשא אותה בלי לראותה והרי ר"י בשם רב אמר שאסור לקדש אשה עד שיראנה ?

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

מתרץ המהרש"א: אמנם הסתכל קודם שנשאה אבל מאז לא הביט בה ולא ידע שנשאה ביופיה.
עוד תירץ: רק מהזמן שנימול שמר את כל התורה והרי נשאה לפני שנימול ואז לא הביט בה.
וב"לבוש האורה" (פרשת לך פי"ב פסוק י"א) תירץ: אברהם הביט בשרה בראיה שטחית אך לא שם לב ליופיה עד שירדו למצרים.
וב"עיון יעקב" (שם בגמ') תירץ: כל האיסור הוא משום שמא יראה בה דבר מגונה אבל אברהם אבינו לא התכוון לראותה לעולם ולכן אינו חייב להביט בה.
ה"נודע ביהודה" (מהדו"ק אה"ע"ז סי' ע"ז) מחדש: אברהם החליט שבכל מקרה הוא לא ישנא אותה וא"כ אין חיוב לראותה.
תירוץ נוסף ע"פ רש"י: ברש"י ד"ה "בהא" נאמר "דמצוה שיראנה שמא תתגנה עליו" משמע שזו רק מצוה לכתחילה אבל לא איסור גמור.

גמ', שם.

שואלים האחרונים: איך יצחק שלח את אליעזר לקדש את רבקה בלי שראה אותה?
מתרצים ה"פענח רזא" (ח"א), "ייד דוד" ו"אליה רבה": ע"פ רש"י שאומר שהאיסור הוא רק כאשר יכול לקדשה בעצמו, א"כ יצחק אבינו שהיה עולה תמימה ולא יכל לצאת לחו"ל, יכול לקדש ע"י שליח. **ולפי תוס' שבכל מקרה אסור לקדש ע"י שליח, מתרץ ה"ייד דוד":** כיון שהתבשר ברוח הקודש שרבקה היא הזיווג שלו, יכול לקדש ע"י שליח.
תירוץ נוסף אפשר לומר: אליעזר היה שליח להביאה אך לא שליח קידושין (ברש"י עה"ת משמע שאליעזר קדש אותה).

גמ', שמא יראה בה דבר מגונה... ורחמנא אמר ואהבת לרעך כמוך.

משמע מהגמ' שאם מקדש אשה בלי לראותה עובר על איסור דרבנן, שחששו שמא ישנא אותה ואז יכשל באיסור דאורייתא של "ואהבת לרעך כמוך". וכך משמע מתוד"ה "אסור" (הראשון).
אולם, רש"י (ד"ה בהא) שאומר: "דמצוה שיראנה שמא תתגנה עליו", משמע שאין פה איסור גמור אלא מכח המצוה של "ואהבת" מחויב לראותה כדי שלא תתגנה בעיניו ואם לא ראה אותה הוא ביטל מצות עשה (ולא משום חשש שיעבור על איסור בעתיד).
ולפי תוס', שואל ה"גליוני הש"ס" (בילקוט מפרשים בסוף הגמ'): למה הגמ' לא הביאה גם את החשש שיעבור על לאו של "לא תשנא את אחיך בלבבך" שזה חמור יותר מ"עשה" ? **ונשאר בצ"ע.**

גמ', וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר.

שואל הפנ"י: א. לפי הלישנא קמא בגמ' מה לומדים מהייתור "בה" שבסיפא ?
 ב. לפי שתי הלישנות בגמ' מה לומדים מהייתור "האיש מקדש את ביתו כשהיא נערה בן ובשלוחו" ?

מתרץ הפנ"י:

מהמילה "בה" לומדים שגם אצל האשה שאינה מצווה ב"פרו ורבו" יש דין של "מצוה בה".
 מהמילה "בו" של הסיפא לומדים שרק האבא יכול לקדש את ביתו הנערה ולא היא בעצמה (כפי שנתבאר בפר"ק), **וכ"ה בשיטה לנ"ל.**

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

סיכום שתי הלישנות בסוגיא: (לשון הבישנה, קהר' רפ"ג' השל).

החלק במשנה	רישא	סיפא	סיפא דסיפא
לשון המשנה	"האיש מקדש בן ובשלוזו"	"האשה מתקדשת בנה ובשלוזו"	"האיש מקדש את ביתו כשהיא נערה בן ובשלוזו"
החידוש לישנא קמא	מצוה בו יותר מבשלוחו מקאר כשמיכרה	מצוה בה יותר מבשלוחה	"הו והשלוחו" ולא "בה והשלוחה" רק פאהא' ב'כ'ם לקיף ולא פהה
החידוש לישנא בתרא	אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה מקאר כשמיכרה	מצוה בה יותר מבשלוחה	

גמ', מצוה בה יותר מבשלוחה.

מלשון הגמ' משמע שיש לאשה מצוה להינשא.

שואלים הראשונים: הרי הלכה כרבנן (יבמות ס"ה ע"ב) שאשה אינה מצווה במצות "פרו ורבו" וא"כ איזו מצוה יש עליה להינשא ?

מתרץ הר"ן: יש לה מצוה כאשר מתחנת עם בעלה ומסייעת לו לקיים את מצות פרו ורבו (בדומה למצות הישראל כאשר שומע ברכת כהנים).

השיטה לנ"ל והיש"ש מתרצים: האשה מקבלת שכר כמי שאינו מצווה ועושה (כמו לולב וק"ש).

הקרוב נתנאל (אות א') והמקנה מתרצים: אשה מצווה על "לא תוהו בראה לשבת יצרה".

המקנה מתרץ: ע"פ הרמב"ם שהובא לעיל שיש מצוה בעצם הקידושין בלי קשר להולדת ילדים (אמנם כי יקח נאמר על האיש אבל גם האשה מצווה בלאו של "לא תהיה קדשה" – מזומנת לזנות, וע"כ גם היא מחויבת בקידושין).

רש"י ד"ה דו, ואי קשיא.

שואל רש"י: מדוע נאמר בגמ' שבשליח קבלה אין איסור הרי לבעל יש איסור שנותן לשליח שלה בלי לראותה ?

מתרץ רש"י: הגמ' לא דנה על האיסורים אלא על החידוש שאפשר לדייק מהמילה "בה", ומכיון שהמילה "בה" נאמרה על האשה לא יתכן לדייק ממנה איסורים שקשורים לבעל.

לפ"י מיושבת קושיית האחרונים: למה הגמ' לא כותבת שיש איסור לאשה "לפני עוור לא תתן מכשול" שמכשילה את בעלה שלא רואה אותה, ומיושב שהגמ' לא דנה על איסורים שקשורים לבעל אלא בחידוש שלומדים ביחס לאשה.

תוד"ה האיש מקדש, אבל בשתי תיבות לא.

הרע"א בגליון הש"ס מציין ל"באר שבע" בהוריות שאומר (וכ"ה בעצמות יוסף): בשתי בבות אפשר לומר שרבי שמע דין וכתבו ואח"כ שמע עוד דין וכתבו ולא מחק את הראשון למרות שכעת אין בו חידוש, אבל בבא אחת לא מוסיפים בה מילים אלא אם היה שומע חידוש נוסף היה מחק וכותב מחדש או כותב משפט נוסף.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

תוד"ה אי איתמר, ולהכי לא מוקי ארישא.

בגמ' נאמר: "אי איתמר דרב יוסף" – אם נאמר חידושו של רב יוסף שמצוה בו, "אסיפא איתמר" החידוש נאמר על הסיפא ורק משם אפשר לדייק את חידושו של רב יוסף.

מדייק תוס' מלשון הגמ': לפי הלישנא בתרא אי אפשר לדייק מהרישא "מצוה בו" אלא רק מהסיפא.

שואל תוס': הרי אפשר להעמיד את הרישא במקרה שמכירה ואז אין איסור ונוכל לדייק את דברי רב יוסף מהרישא (לכאורה כוונת תוס' לברר למה הגמ' כ"כ נחרצת שא"א לדייק מהרישא) ?

מתרץ תוס': מהרישא א"א לדייק משום שיתכן שהרישא מדברת גם כשמכירה וגם כשאינו מכירה, וכשאינו מכירה יש איסור וא"א לדייק את דינו של רב יוסף.

מבאר המהרש"א: מהרישא א"א להוכיח בוודאות את דינו של רב יוסף כי לכאורה מדובר גם כשמכירה וגם כשאינו מכירה והמילה "בו" יכולה לחדש רק דין אחד, ויותר פשוט לחדש את דינו של רב "אסור לאדם", ואז לא היינו יודעים את דינו של רב יוסף, אבל בסיפא ("האשה מתקדשת בה") שאין איסור, בהכרח שהחידוש במילה "בה" הוא חידושו של רב יוסף שמצוה בו.

(ואולי כוונתו: שהחידוש של רב יוסף מחודש יותר משום שבסברא מנין לי לדעת שמצוה בו יותר, וכפי שאומר רש"י שמקבל שכר טפי, והרי זה חידוש עצום, משא"כ דינו של רב הוא פחות מחודש כי זו סברא שמשום "ואהבת" צריך להכיר את אשתו לפני הנישואין).

תוד"ה אסור, אע"ג דקתני האיש מקדש לכתחילה.

בגמ' נאמר: לפי הלישנא בתרא החידוש ברישא ("האיש מקדש בו") ש"אסור לאדם שיקדש" וכו'.

שואל תוס': איך הגמ' אומרת שאסור לקדש אשה בלי לראותה הרי במשנה כתוב "האיש מקדש" שזוהי לשון של לכתחילה, שמותר לכתחילה לקדש וא"כ איך הגמ' מפרשת הפוך ממה שכתוב במשנה?

מתרץ תוס': הלשון במשנה "מקדש" אין משמעותו לומר דַּן שמותר לכתחילה, אלא כוונת המשנה למושג "האיש מקדש", שכשאיש מקדש ניתן להפעיל את הקידושין גם ע"י שליח. וממילא אין במשנה התייחסות האם זה לכתחילה או בדיעבד.

מוסיף המהר"י ביר"ב (וכן הוא באליה רבה): רש"י תירץ כבר על שאלה זו, שכתב (בד"ה בהא) "אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח", משמע שכאשר אינו יכול לקדש בעצמו יהיה מותר לו לכתחילה לשלוח שליח.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

האיש מקדש (בנקודתיים) – שליחות מנלן
סוגיית – "אסור לאדם שיקדש את ביתו הקטנה"

גמ', כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא.

הגמ' לא דנה כאן על חלות הקידושין האם הם חלים או לא, משום שזו משנה מפורשת בכתובות (מ"ו): "האב זכאי בביתו בקידושיה" ומדובר על בת קטנה ונערה, והגמ' בקידושין (ג): לומדת את זה מפסוקים.

הנידון של הגמ' כאן הוא ביחס לדין של **לכתחילה**, האם אפשר לקדש בת קטנה לכתחילה, ומכיון שנאמר במשנה "האיש מקדש" שמשמעות הלשון היא לכתחילה (ולא נאמר "האיש שקידש" בלשון עבר), מדייקת הגמ' "כשהיא נערה אין" – מועיל לכתחילה, "כשהיא קטנה לא" – לכתחילה, אבל בדיעבד מקודשת. (כך משמע מרש"י במשנה ד"ה כשהיא נערה).

גמ', אסור לאדם שיקדש את ביתו וכו'.

בגמ' נאמר: שיש איסור לקדש קטנה,

רש"י על המשנה ד"ה "כשהיא נערה" אומר: "אורח ארעא אשמועינן דקטנה לכתחילה לא", ומדייק העצמות יוסף: שאין זה איסור גמור אלא רק ענין של אורח ארעא. (וכן מדייק העצמו"י בדעת הרמב"ם).

ומוסיף ה"אליה רבה": לרש"י היה קשה קושיית התוס' ד"ה אסור (השני) שלכאורה יש סתירה בין שתי הסוגיות ולכן מבאר ש"טב למיטב" אינו איסור גמור אלא רק אורח ארעא. **אולם מתוס' ד"ה "אסור" (השני) מדייק הבית יוסף (אהע"ז סוף סימן נ"ו ד"ה "ומה שכתב"):** שיש איסור גמור מדרבנן.

גמ', שם.

שואל הנודע ביהודה (מהדו"ק אהע"ז סי' ע"ו): איך נאמר במשנה "האיש מקדש את ביתו כשהיא נערה בו ובשלוחו", שאפשר לקדש בת ע"י שליח ובפשטות מדובר גם על קטנה שהקידושין חלים (למרות שזה לא לכתחילה), והרי אם יש בכך איסור הרי קי"ל "אין שליח לדבר עבירה"? **וכן קשה על הגמ' לעיל:** שאמרה "אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה", וא"כ איך אפשר לקדש ע"י שליח כאשר לא ראה את האשה והרי קי"ל "אין שליח לדבר עבירה"? **ולפי רש"י לא קשה:** משום שבשני האיסורים הנ"ל משמע ברש"י שאין זה איסור גמור אלא רק לא ראוי.

אך לשיטת תוס' שיש בכך איסור גמור, קשה?

מביא הנוב"י תירוץ ע"פ דברי התוס' (ב"מ י:): ש"אין שליח לדבר עבירה" הכוונה שהעבירה אינה עוברת למשלח, אבל המעשה מתייחס למשלח, ולכן הקידושין חלים והעבירה על השליח.

תוד"ה "כשהיא נערה".

בגמ' נאמר: מלשון המשנה "האיש מקדש... כשהיא נערה" משמע שהמשנה ממעטת קטנה, ורק נערה אפשר לקדש לכתחילה ולא קטנה.

שואל תוס': מי אמר לגמ' שכוונת המשנה למעט "האיש מקדש את ביתו רק כשהיא נערה" ולא קטנה, אולי כוונת המשנה לרבות "האיש מקדש את ביתו אפילו כשהיא נערה" וכ"ש כשהיא קטנה?

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

מתרץ תוס': הגמ' מדייקת מהמילה "כשהיא", מילה זו מיותרת לכאורה ומשמעותה לדייק ולמקד **דווקא** נערה ולא קטנה.

תירוץ נוסף מתרץ תוס': הגמ' מדייקת מהמילה "נערה", משום שהיה אפשר לכתוב את הדין בלי לפרט על איזו בת מדובר כמו במשנה בכתובות שאומרת את אותו הדין "האב זכאי בביתו בקידושיה" ולא מפרטים על איזו בת מדובר משום שהאב זכאי בין בקטנה ובין בנערה, וכאן שכתוב "האיש מקדש את ביתו כשהיא נערה" משמע למעט שלכתחילה רק נערה ולא קטנה.

תוד"ה "אסור לאדם" (השני), "ואע"ג דאמר לעיל דאיסורא ליכא דטב למיתב טן דו".

בגמ' נאמר: שיש איסור דרבנן לקדש בת קטנה משום שאינה יכולה להביע את רצונה להינשא ויש חשש שיתגנה בעיניה ותשנא אותו, ולכן צריך לחכות עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה, ואז אין חשש שיתגנה בעיניה.

שואל תוס': לכאורה יש סתירה בין סוגייתנו שרב אומר שלאשה איכפת עם מי מתחתנת ואם לא אמרה עם מי רוצה להתחתן יש איסור על אביה לקדשה, ואילו בסוגיא הקודמת אמר ר"ל ש"טב למיתב טן דו" ולא איכפת לה עם מי תתחתן ואין איסור לשלוח שליח גם כשאינה רואה אותו ?

מתרץ תוס', תוס' ר"י הזקן, הר"ן והרשב"א בתירוץ הראשון: ההבדל הוא בין קטנה (קטנה ונערה) שאביה בעלים על הקידושין לגדולה (בוגרת) שהיא אחראית על הקידושין. בסוגיא הקודמת מדובר על גדולה שנתרצית להתקדש ולכן אין חשש שתחזור בה ויתגנה בעיניה ואין איסור להתקדש ע"י שליח. אבל בסוגייתנו מדובר על קטנה שאביה בעלים על הקידושין והקטנה לא הביעה רצון להתקדש ואולי אם היתה גדולה לא היתה רוצה להתקדש וא"כ יש חשש שתחזור בה כשתגדל ויתגנה בעיניה, ולכן אסור לאביה לקדשה עד שתגדל.

הריטב"א מתרץ: בסוגיא הקודמת מדובר על גדולה שביררה על החתן ושלחה שליח לקבל קידושין מאיש מסוים ומכיון שביררה אין חשש שתחזור בה, אבל בסוגייתנו שמדובר על קטנה אין משמעות לבירורים שלה ויש חשש שתחזור בה ויתגנה בעיניה.

(ההבדל בין התירוצים הוא – האם מדובר שרוצה להתקדש באופן כללי או שמדברת על חתן מסוים). **העצמו"י והאליה רבה מתרצים לפי רש"י:** שמכח קושיא זו ביאר רש"י במשנה ש"טב למיטב" אינו איסור גמור אלא רק אורח ארעא.

(הריטב"א (לקמן נ"א: ד"ה לא שביק) סובר: שאם לקטנה יש רצון או שברור לנו שלא תחזור בה כשתגדל מותר לאביה לקדשה. וכן כותב כאן הקרבן נתנאל (פרק ב' אות א') בשם הב"ח: אם הקטנה חריפה והביעה רצון להינשא אפשר לסמוך על רצונה.)

שם, בא"ד, ועכשיו שאנו נוהגים לקדש את בנותינו כשהן קטנות, הינו משום וכו'.

שואל תוס': אין נוהגים בימינו (בזמן התוס') לקדש בנות קטנות הרי בסוגייתנו נאמר במפורש שיש בכך איסור ?

מתרץ תוס': מכיון שהגלות מתגבר עלינו בכל יום, אם יש לאדם יכולת לתת לביתו נדוניא היום עדיף שיקדשה כשהיא קטנה שמה לא יהיה לו לאחר זמן ותשב ביתו עגונה לעולם.

שואלים האחרונים: וכי משום קושי הגלות מתירים איסור דרבנן ?

אומר האליה רבה: רש"י כבר תירץ על זה שאין בדבר איסור גמור, וע"כ בקושי הגלות ניתן להתירו.

אולם, לתוס', שיש בדבר איסור גמור כיצד נתירו ?

ואפשר לבאר ע"פ הריטב"א (בדף נ"א: ד"ה לא שביק): שאם אין חשש שתחזור בה מותר לקדש בת קטנה, ולפי"ז אפשר לומר שמכיון שהבת מבינה את קושי הגלות וגם כשתגדל תבין זאת – אין חשש שתחזור בה.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

שליחות מנלן – אשכחן בגירושין
סוגיית – "שליחות בגיטין"

גמ' ושלה מלמד שהוא עושה שליח וכו'.

סיכום שיטת רש"י במקור דין שליחות בגיטין (ע"פ התוס'):

מה לומדים ?	איך לומדים ?	הפסוק
שליח הולכה	מהשורש ש.ל.ח. ולא ג.ר.ש.	"ושלח" (הראשון)
שליח קבלה	מהכתיב ללא מפיך "ה"	"ושלחה" (הראשון)
פרט לקטנה ושוטה	מהייתור של המילה	"ושלח" (השני)
שליח עושה שליח	מהייתור של האות	"ה" (השני)

סיכום שיטת ר"ח (בתוס') במקור דין שליחות בגיטין:

מה לומדים ?	איך לומדים ?	הפסוק
פרט לקטנה ושוטה	ממשמעות המילה ושלחה שאינה חוזרת	"ושלחה" (הראשון)
שליח עושה שליח	מהייתור	"וי" (השני)
שליח הולכה	מהייתור	"שלח" (השני)
שליח קבלה	מהייתור	"ה" (השני)

סיכום שיטת הריטב"א במקור דין שליחות בגיטין:

מה לומדים ?	איך לומדים ?	הפסוק
שליח הולכה	מהשורש ש.ל.ח. ולא ג.ר.ש.	"ושלח" (הראשון)
שליח קבלה	מהכתיב ללא מפיך "ה"	"ושלחה" (הראשון)
פרט לקטנה ושוטה	מהייתור של המילה	"וי" (השני), או מהסמיכות "ושלחה והלכה"
שליח עושה שליח בהולכה	מהייתור של המילה	"שלח" (השני)
שליח עושה שליח בקבלה	מהייתור של האות	"ה" (השני)

סיכום והשוואה בין שיטות הראשונים במקור דין שליחות:

הדרשה	המקור לרש"י	המקור לר"ח	המקור לריטב"א
שליח הולכה	ושלחה – מהשורש "שלח" ולא "גרש"	ושלחה (השני) מיותר לדרשה – "שלח"	ושלחה – מהשורש "שלח" ולא "גרש"
שליח קבלה	ושלחה – לפי הכתיב ללא מפיך ה"א	ושלחה (השני) מיותר לדרשה – "ה"	ושלחה – לפי הכתיב ללא מפיך ה"א
שליח עושה שליח	ושלח (השני) – מיותר לדרשה	ושלחה (השני) מיותר לדרשה – "וי"	ושלח (השני) – מיותר לדרשה
פרט לקטנה ושוטה	ושלחה (השני) – "ה" מיותרת לעוד דרשה	ושלחה (הראשון) – ממשמעות המילה שילוח מוחלט	"וי" (השני), או מהסמיכות "ושלחה והיתה לאיש אחר"

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

גמ', ושלח מלמד שהוא עושה שליח, ושלחה מלמד שהיא עושה שליח.

שואל תוס' הרא"ש (ד"ה ושלחה): למה צריך שני פסוקים נפרדים על הבעל ועל האשה, (למה אם היה רק פסוק אחד הייתי מחלק בין הבעל לאשה) ?

מתרץ תוס' הרא"ש: אם היה פסוק אחד הייתי חושב שהבעל יכול למנות שליח משום שמגרש מדעתו ויש לו כח חזק במעשה הגירושין, אבל האשה שמתגרשת בעל כרחה אולי המעשה שלה לא כל כך חזק ואינה יכולה למנות שליח, לכן צריך שני פסוקים.

מוסיף הפני יהושע (ד"ה שם דתניא) ומחזק את השאלה: הרי הוקשו אשה לאיש לכל דינים שבתורה וא"כ גם אם היה כתוב במפורש "איש" הייתי לומד ממנו אשה ?

מתרץ הפנ"י שני תירוצים:

תירוץ ראשון – מילי לא מימסרן לשליח:

אם היה פסוק אחד הייתי חושב שרק הבעל יכול למנות שליח הולכה כי נותן לו חפץ ביד (את הגט), אבל האשה אינה יכולה למנות שליח קבלה משום שזה "מילי" וקי"ל בגיטין "מילי לא מימסרן לשליח", קמ"ל הפסוק השני ש"מילי לא מימסרן לשליח" נאמר ביחס לשליח שאינו יכול למנות שליח אחר, אבל האשה עצמה יכולה למנות שליח גם ב"מילי". (הרע"א גיטין ל"ב. מבאר בדעת הרא"ה ש"מילי" לא מימסרן גם לשליח ראשון).

ובביאור דבריו אפשר לומר:

הגמ' בגיטין כ"ט. מביאה סתירה: תנן (במשנה) "המביא גט בארץ ישראל וחלה, הרי זה משלחו ביד אחר", (מסקנא – שליח הבעל ממנה שליח אחר במקומו). ורמינהו (קושיא מברייתא) "אמר לשנים תנו גט לאשתי, או לשלושה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו", (מדויקת הגמ') אינה אין, אבל שליח לא, (מסקנא – שליח הבעל בגט אינו יכול למנות שליח תחתיו).

ואכ"י שסתירה בין המשנה ששליח הבעל עושה שליח, לברייתא ששליח הבעל אינו עושה שליח.

מתרצת הגמ': "רבא אמר, משום דמילי נינהו (בברייתא) ומילי לא מימסרן לשליח".

ומבאר רש"י: רבא אמר – התם (בברייתא) היינו טעמא דלא משוו שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר, אבל גט דאית ביה מששא חוזר ונמסר". (וכ"ה ברן דף ל"ב: בדפי הרי"ף ד"ה מילי).

כלומר: מילי – דיבורים, שליח למילי – שליח שקיבל מהמשלח דיבורים ולא חפץ מסוים.

ושליח למילי אין בכוחו למנות שליח נוסף.

מסקנא:

שליח הולכה מקבל מהמשלח (הבעל) חפץ – גט, ואינו נחשב למילי ולכן עושה שליח במקומו.

שליח קבלה אינו מקבל מהמשלח (האשה) חפץ אלא רק דיבורים ולכן אינו עושה שליח במקומו.

לפ"ז אפשר להבין את תירוצו הראשון של הפנ"י: צריך שתי דרשות נפרדות של שליח הבעל והאשה משום שמדובר בשני סוגי שליחים, הראשון הוא שליח שמקבל חפץ והשני הוא שליח שמקבל מילי. והכלל ש"מילי לא מימסרן לשליח" נאמר רק לגבי שליח עושה שליח, אבל האשה בעצמה יכולה למנות שליח למרות שזה "מילי".

ומה שנאמר בברייתא ש"שליח עושה שליח" זה רק לגבי שליח הולכה ולא לגבי שליח קבלה.

תירוץ שני – שליחות, ידא אריכתא או כח עצמי:

הפסוק הראשון מלמדנו שאפשר למנות שליח שעשייתו נחשבת לעשיית המשלח, אבל עדיין לא הייתי יודע שהאשה יכולה למנות שליח שיקבל בעבורה משום שנאמר "ונתן בידה" ויד השליח אינה יד

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

האשה, לכן צריך את הדרשה השניה שגם האשה יכולה למנות שליח וכאשר הבעל נותן לשליח זה נחשב כאילו "ונתן בידה" ממש.

ובניאור דבריו אפשר לומר:

יש לדון האם אדם הממנה שליח הכוונה היא שהשליח הוא ידו הארוכה של המשלח וכל מה שעושה השליח נחשב כאילו המשלח עושה, או שהכוונה היא שהמשלח נותן לשליח כח והשליח פועל כרגע מכוחו ורק תוצאת המעשה מתייחסת למשלח.

והנ"מ העיקרית: בקצוה"ח סימן קפ"ח סק"ב: במקרה שנשתטה המשלח לאחר ששלח גט לאשתו. אם השליח הוא ידו הארוכה של המשלח וכל המעשה מתייחס למשלח – השליח לא יוכל לתת את הגט לאשה כי המשלח אינו יכול לתת את הגט וממילא גם השליח שהוא ידו הארוכה של המשלח אינו יכול לתת את הגט. אך אם השליח פועל מהכח שניתן לו ורק התוצאה מתייחסת למשלח יוכל השליח לגרש את האשה והתוצאה תתייחס למשלח למרות שהמשלח לא יכול לעשות את פעולת הגירושין. (ישנם המבארים כך את מח' הרמב"ם והטור בשליחות גט).

ובאמת אומרים האחרונים (נתיבות קפ"ב א', קובה"ע ע"ו ז', ברכ"ש י"ט א' ד"ה והנה, שי' ר' שמואל ש"ל, שערי יושר ש"ז פ"ז ד"ה אבל): בשליחות יש את שני הסוגים:

א. שליחות על התוצאה לפעול חלות דין – קנינים וכד'.

ב. שליחות על הפעולה – גניבה ורציחה וכד'.

ומבאר בהברכת שמואל בשם ה"זרע יצחק" (הגר"י מפוניבז'): את החלק הראשון לומדים משליח הולכה שפועל חלות קידושין או גיטין במעשיו והתוצאה מתייחסת למשלח. ואת החלק השני לומדים משליח קבלה שנחשב כאילו קבלה בידה ממש, וכאילו היא ממש עשתה את הפעולה.

לפ"ז אפשר להבין את תירוץ השני של הפנ"י: צריך שתי דרשות נפרדות של שליח הבעל והאשה משום שמדובר בשני סוגי שליחים, הראשון הוא שליח על התוצאה שהגירושין מתייחסים למשלח, והשני הוא שליח על הפעולה ונחשב לידא אריכתא של המשלח ומתקיים בו הדין של "ונתן בידה".

גמ', ושליח ושליחה מלמד שהשליח עשה שליח.

נחלקו הראשונים בסוגיא על איזה שליח נאמר הדין של "שליח עושה שליח":

לפי רש"י בגיטין שהובא לעיל יוצא: ששליח הולכה אינו מילי מכיון שמקבל חפץ ממשי לידו ויכול למנות שליח אחר במקומו, אבל שליח קבלה שמקבל מהמשלח (האשה) רק מילים אינו יכול לעשות שליח אחר.

וכן אומר הפנ"י בתירוץ הראשון לעיל במפורש: שלדעה זו יוצא שהפסוק "שליח עושה שליח" מדבר רק על שליח הולכה.

וכן אומר הרמ"ה שמובא בטור (אבהע"ז סי' קמ"א סעי' מ"ג).

לפי דעות אלו יוצא: שליח הולכה יכול לעשות שליח אחר, ושליח קבלה אינו יכול לעשות שליח אחר.

לפי דעת הריטב"א שהובאה לעיל: יש שתי דרשות נפרדות על שליח הולכה שעושה שליח ועל שליח קבלה שעושה שליח, יוצא שגם שליח קבלה יכול למנות שליח, אולם הריטב"א מסייג שזה בתנאי שהאשה הסכימה לו למנות שליח אחר במקומו.

וכן אומר הרשב"א: שאפילו למ"ד "מילי לא מימסרן לשליח" (רבא בגמ' בגיטין), אם הסכימה לו יכול לעשות שליח אחר.

וכן אומר השיטה לנ"ל בשם מורו: שלמרות ששליח קבלה נחשב למילי יוכל לעשות שליח בתנאי שהאשה הסכימה לו.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

לפי דעות אלו יוצא: שליח הולכה עושה שליח מדעתו, ושליח קבלה עושה שליח רק מדעת האשה. **דעת השיטה לנ"ל:** אחרי שהתורה חידשה ששליח עושה שליח, החידוש נאמר על כל השליחים שנכתבו בתורה – הולכה, קבלה, הפרשת תרומה ושחיטת קדשים. ורק במקרים שלא מופיעים בתורה כגון שליח לכתבת גט (כפי שמופיע בגמ' בגיטין) לא נאמר הדין של שליח עושה שליח במילי.

לפ"ז יוצא: גם שליח הולכה וגם שליח קבלה עושה שליח אחר.

המרדכי בגיטין (סימן ת"כ) אומר בשם "מורי הכהן": הגדרת המושג מילי היא – שליחות על דבר שאינו גמר המעשה, כגון כתיבת גט, אך שליחות על קבלת הגט זוהי שליחות על גמר מעשה הגירושין ואינו מילי ושליח עושה שליח.

ובסוגייתנו (סימן תק"ה) אומר המרדכי בשם ה"קדוש מדרוש": יש הבדל בין שליח הולכה בגיטין לשליח הולכה בקידושין, בגט שהבעל מגרש בע"כ של האשה שליח ההולכה הוא שליח לגמר הדבר כי פעולת הנתניה של הגט ליד השליח נחשבת כאילו האשה מגורשת, אולם, בקידושין שלפני מסירת הטבעת ליד האשה צריך השליח לשאול את הסכמתה שליח ההולכה אינו שליח לגמר הדבר כי פעולת הנתניה של הטבעת מיד הבעל ליד השליח אינה נחשבת כמעשה הקידושין כי צריך קודם הנתניה לברר את דעתה, (לכאורה כוונתו – ששליח הקידושין הוא שליח להציא לה להתקדש ורק אח"כ לקדש – שליח על 2 פעולות – ולכן לא הוי שליח על גמר המעשה) ולכן שליח הולכה בגט אינו מילי ושליח הולכה בקידושין נחשב למילי.

לפי דעות אלו יוצא: שליח קבלה אינו מילי ועושה שליח וכן שליח הולכה בגט, אך שליח הולכה בקידושין הוי מילי ואינו עושה שליח אחר.

לסיכום יוצא שיש 4 דעות בראשונים:

1. **דעת רש"י, הרמ"ה (מובא בטור אבהע"ז סי' קמ"א סעי' מ"ג) והפנ"י:** שליח הולכה עושה שליח אך שליח קבלה אינו עושה שליח משום דהוי מילי.
2. **דעת הרשב"א, הריטב"א ורבו של השיטה לנ"ל:** שליח הולכה עושה שליח בכ"מ, ושליח קבלה עושה שליח רק במקרה שהאשה הסכימה.
3. **דעת השיטה לנ"ל:** גם שליח הולכה וגם שליח קבלה עושה שליח מגזירת הכתוב.
4. **דעת המרדכי בגיטין ובקידושין:** שליח קבלה אינו מילי ועושה שליח וכן שליח הולכה בגט, אך שליח הולכה בקידושין הוי מילי ואינו עושה שליח אחר.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

אשכח בגירושין בקידושין מנלן – ואלא הא דתנן

סוגיית – "שליחות בקידושין"

גמ', אשכח בגירושין, בקידושין מנלן.

ישנם שני דינים בתורה שמאפשרים לאדם לעשות פעולה עבור חברו :

א. **שליחות** – האדם ממנה מדעתו שליח לעשות בעבורו פעולה מסוימת.

ב. **זכיה** – אדם שזוכה עבור חברו גם אם החבר לא מינה אותו ואינו יודע שחברו זוכה עבורו, כלשון הגמ' "זכין לאדם שלא בפניו".

וההבדל ביניהם : "זכין לאדם שלא בפניו" יועיל רק בדברים שהם זכות לאדם שברור לנו שמעוניין בהם, אבל דבר שיש בו חובה לחברו לא יהיה בו דין "זכין", אולם שליחות שייכת גם בדבר שהוא חוב עבור המשלח כי הביע רצונו במינוי השליח. אבל בשליחות יש דינים מי יכול למנות שליח ומי יכול להתמנות בתור שליח (למשל – קטן אינו יכול להיות שליח ואינו יכול למנות שליח, אך יכולים לזכות עבורו מדין "זכין").

שואל השיטה לנ"ל : משמע בגמ' ששליח יכול לקדש אשה לחברו מדין "שליחות" והגמ' שואלת מהו המקור לדין שליחות בקידושין, אבל אולי בכלל השליח יכול לקדש לא מדין "שליחות" אלא מדין "זכין" ואז זה לא קשור לגיטין שמועיל מדין שליחות ?

ומנסה לתרץ : ישנה מחלוקת האם זכיה מטעם שליחות או לא, ולפי הדעות שזכיה מטעם שליחות – מובן, שזכיה ושליחות זה אותו הדין.

דוחה השיטה : אבל לדעות שזכיה אינה מטעם שליחות (וכן סובר השיטה) קשה.

מתרץ השיטה : אם השליח פועל מדין זכיה אז כל עוד לא הביע דעתו שנוח לו בקידושין יוכל לחזור בו אפילו שהכסף הגיע ליד האשה, והגמ' הבינה כדבר פשוט שברגע שהאשה קיבלה את הקידושין – לא יוכל הבעל לחזור בו וזה רק מדין שליחות.

המהר"י בירב מתרץ : קידושין נחשב גם לחובה משום שהאשה נאסרת על כל העולם, (ובתוס' רי"ד לקמן מה : אומר שגם לבעל יש חובה משום שנאסר בקרובותיה) והדין הוא ש"אין חבין לאדם אלא בפניו".

תירוץ נוסף נאמר בכיתה : מכיון שלמדנו ש"מצוה בו יותר מבשלוחו" הרי שיש חובה לאשה אם יקדשו אותה ע"י אחרים שמפסידה את הזכות להתקדש בעצמה.

גמ', מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחיה.

וברש"י ד"ה "שכן" : הלכך איתנהו נמי ע"י שליחות.

התוס' הרא"ש (ד"ה מה) מבאר : "וכיון דבקל נעשה המעשה הלכך נעשה נמי ע"י השליח".

ה"אילת השחר" מבאר את כוונת התוס' הרא"ש : מכיון שהגירושין נעשים בע"כ זה מראה שכל מעשה הגירושין קל יותר לעשותו ולכן ניתן למנות שליח, ולכן לא יעזור ללמוד משליח האשה כי אנו לא לומדים משליח הבעל אלא ממהות הגירושין.

גמ', מקיש הויה ליציאה.

כאשר הקב"ה נתן למשה רבינו את התורה שבכתב, הוא לימד אותו י"ג מידות שבהן אפשר ללמוד לימודים לדרוש דרשות ולהסיק דינים שלא נאמרו במפרש בתורה וזוהי התורה שבע"פ (מלבד דינים נוספים שנמסרו למשה בע"פ ואינם נלמדים ב"ג מידות שהתורה נדרשת בהן). כאן בסוגייתנו הגמ'

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

דנה על שני לימודים "במה מצינו" (נקרא גם "בנין אבי") ו"הקש" (אינו מי"ג מידות אבל נחשב לאחת המידות שהתורה נדרשת בהן ולא נכנסו לי"ג מידות משום שזה מוגדר ככתוב במפורש ולא דרשה). בהו"א הגמ' ניסתה ללמוד את קידושין מגיטין ב"במה מצינו" ולמסקנא לומדת מ"הקש".

"במה מצינו" זהו לימוד של סברא שלומדים פרשה אחת מפרשה אחרת – כמו שחידשה תורה דין שליחות בגיטין – כך יועיל דין שליחות בקידושין, ולכן אפשר לפרוך בסברא שיש חילוק בין שתי הפרשיות, לעומת **"הקש"** שהתורה בעצמה השוותה שתי פרשיות, ולכן אי אפשר לפרוך בסברא משום שהתורה השוותה אותם גם אם יש סברא לחלק.

גמ', מה יציאה משוי שליח, אף הויה נמי משוי שליח.

כלומר, שליח הולכה ושליח קבלה בקידושין נלמד מגיטין, ונחלקו הראשונים האם לומדים את קידושין מגירושין גם לענין הדין של "שליח עושה שליח":

דעת רש"י לעיל: בהולכה עושה שליח ובקבלה אינו עושה שליח.

דעת השיטה לנ"ל בסוגיא הקודמת: ששליח עושה שליח גם בקידושין, משום שכאשר לימדה התורה שמהני שליח הכוונה על כל השליחים שנכתבו בתורה.

דעת המאירי (ד"ה כשם), החינוך (מצוה תקנ"ב), העיטור (דף מה.) וה"כל בו" (סי' ע"ה): גם בקידושין שליח עושה שליח. ולכאורה טעמם משום שנלמד בהקש "ויצאה והיתה".

דעת המרדכי בסוגיא הקודמת סימן תק"ה בשם "הקדוש מרדוש": שליח קבלה בקידושין הוא שליח על גמר הדבר ואינו "מילי" ויכול לעשות שליח אחר, אולם שליח הולכה אינו גמר הדבר משום שלפני נתינת הקידושין צריך לשאול את דעת האשה, והוי "מילי" ואינו עושה שליח אחר.

התוס' רי"ד מחלק: בין גיטין שהשליח מגרש בגט שניתן לו ע"י הבעל ואם נאבד אינו יכול לגרש, לבין קידושין שגם אם נתן ביד השליח כסף אם נאבד יכול לקדשה בחפץ שלו, וע"כ שליח הקידושין נחשב ל"מילי" ואינו ממנה שליח.

ולפ"ז מחלק ה"שלטי גיבורים" (דף ט"ז: בדפי הרי"ף אות א' "לשון ריא"ז): "היה השליח מקדשה בשטר וחלה השליח... יכול השליח למנות שליח אחר תחתיו... אבל אם היה מקדש בכסף אין השליח יכול למנות שליח אחר שהרי לא נמסר לו אלא שליחות דברים שיכול לקדשה בכל כסף שירצה והדברים ("מילי") אינם נמסרים משליח לשליח אבל השטר נמסר משליח לשליח שהרי אינו יכול לקדשה אלא בשטר זה שנכתב בדעת המקדש..." ("כמו שביאר מז"ה" – מורי זקני הרב – הוא התוס' רי"ד).

ה"בית שמואל" (אבהע"ז סי' ל"ו סקט"ו) מסכם את 3 הדעות:

- א. **המרדכי (בגיטין) והמאירי:** שליח עושה שליח גם בקידושין.
- ב. **הקדוש מרדוש (בסוגייתינו):** שליח הולכה – אינו עושה שליח, שליח קבלה – עושה שליח.
- ג. **שלטי הגיבורים בדעת תוס' רי"ד:** בקידושי כסף – אין שליח עושה שליח, בקידושי שטר – שליח עושה שליח.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

ואלא הא דתנן – והא דתנן חבורה שאבד פסחה

סוגיית – "שליחות בתרומה"

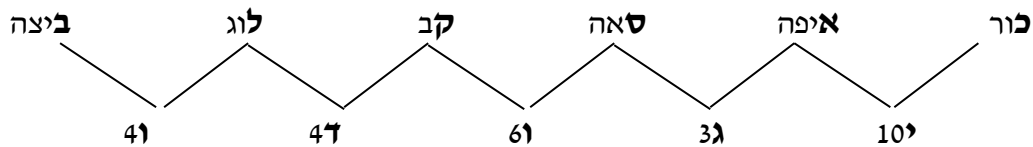
גמ', תורם כדעת בעל הבית.

מכיון שבעה"ב לא ביאר כמה רוצה להפריש, א"כ סמך על שיקול דעתו של השליח שיחליט מה בעה"ב היה מפריש, ולכן אם אינו יודע דעת בעה"ב מפריש בנינונית כי זוהי דרך רוב העולם ומסתבר שזוהי גם דעת בעה"ב ("משנה ראשונה" שם על המשניות). ולכן אם פיחת עשרה מועיל משום ששיער שזוהי דעת בעה"ב (רש"י). ולכן יש הבדל בין סוגייתנו שדנה בכמות הפירות לסוגיא בב"מ שדנה על האיכות שאינו יכול לומר ששיער שמפריש באיכות הכי גבוהה כי אף אדם אינו נוהג כך (תוס').

תוד"ה תורם כדעת בעה"ב.

סיכום דברי התוס' בביאור המקורות לשיעורים של הפרשת תרומה:

הקדמה:

החייב מהתורה: כל שהוא, שנאמר "ראשית עריסותיכם".

החייב מדרבנן:

יש שלושה שיעורים: עין יפה – אחד מארבעים, עין בינונית – אחד מחמישים, עין רעה – אחד משישים (היום שהתרומה נזרקה ואינה נאכלת ע"י הכהן, חזרנו לדין תורה להפריש כלשהוא משום "בל תשחית").

עין בינונית: נאמר לגבי תרומת מכס "תיקח אחד אחוז מן החמישים" ודורשים "כל מה שאתה אוזר יהיה אחד מחמישים". ולומדים מתרומת מכס לתרומה רגילה (מכך שהתורה כתבה בלשון "תרומה").

עין רעה: נאמר בנביא "שישית האיפה (חצי סאה) מחומר (30 סאה) החיטים" = חצי מתוך שלושים = אחד מתוך שישים.

עין יפה: נאמר באותו הפסוק "שישית האיפה (חצי סאה) מחומר (30 סאה) החיטים (ועוד) שישיתם (2) שישיות (= סאה שלמה) מחומר (30 סאה) השעורים" = אחד וחצי סאה מתוך שישים סאים = אחד מארבעים.

גמ', פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה.

שואלים האחרונים: הרי הראיה של הגמ' שמועילה שליחות בתרומה היא מהרישא של המשנה "תורם כדעת בעה"ב" ולמה הגמ' הביאה גם את ההמשך לגבי שינה מדעת בעה"ב ?

מתרץ הפנ"י: למדנו לעיל שישנה אפשרות לפעול פעולה מדין "זכין לאדם" גם כאשר בעה"ב לא שלח את השליח, ולדעות מסוימות זהו דין נפרד שאינו קשור לדין שליחות, ולפ"ז אפשר לומר: ברישא היה אפשר לומר שהשליח יכול להפריש מדין "זכין לאדם" שזכות היא לבעה"ב שיפרישו עבורו ולא היתה לי ראייה לדין שליחות, אבל בסיפא שנאמר שאפילו אם שינה מדעת בעה"ב שאין זו זכות עבורו ובכ"ז התרומה חלה – מכאן מוכח שמועיל שליחות בתרומה (כי שליחות מועיל גם כאשר זה לחובת בעה"ב).
המקנה מתרץ: ברישא היה אפשר לומר שבעצם בעה"ב הפריש במחשבה (כמו שכתוב בגמ' שאפשר להפריש תרומה במחשבה) והשליח רק עושה את פעולת ההפרשה, אבל בסיפא שנאמר שאפילו אם שינה מדעת בעה"ב התרומה חלה ז"א שהשליח בעצמו מפריש.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

גמ', שכן ישנה במחשבה.

משמע מהגמ': שבגלל שתרומה מועילה במחשבה לכן תועיל גם בשליחות משא"כ גיטין שאינם במחשבה ולכן אולי לא יועיל בהם שליחות.
ובביאור הענין ניתן לומר (ע"פ המקנה והאילת השחר לעיל): אם אפשר להפריש תרומה במחשבה ז"א שקל להפעיל תרומה ואולי אפשר גם ע"י שליח.

רש"י, ד"ה במחשבה, נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר.

מרש"י משמע: שההפרשה נעשית רק במחשבה.

רש"י במסכת בכורות (נט. ד"ה במחשבה) מביא דעה נוספת: צריך לומר בפה, ונקרא מחשבה משום שאינו מפריש בידים.

הרשב"א אומר: אמנם לא צריך אמירה ומספיקה רק מחשבה אבל ודאי שצריך להפריש במעשה.
שואל האחיעזר (שו"ת סי' ס"ח אות א'): לפי הרשב"א לכאורה אין הבדל בין תרומה לגיטין וקידושין, משום שיש דין שאם היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה הרי זה מועיל גם במקרה שלא אמר "הרי את מקודשת לי" או "הרי את מגורשת ממני", וזה כמו תרומה שעושה מעשה ולא מדבר ?

מתרץ האחיעזר: בקידושין וגיטין ניכר מתוך מעשיו שכוונתו לקדש או לגרש, ואילו בתרומה לא ניכר ממעשיו האם מפריש לצורך תרומה או לצורך אחר.

ובדברי הרמב"ם (פ"ד מתרומות ה"ז), נחלקו האחרונים האם סובר כרש"י (מהרי"ק) או כרשב"א (שעה"מ שם, מני"ח מצוה שצ"ו אות ב').

תוד"ה פ"ח, וקשה דמאי שנא וכו'.

תוס' שואל: לכאורה יש סתירה בין הסוגיא שלנו לסוגיא בב"מ, אצלנו נאמר שאם שינה מדעת בעה"ב והפריש יותר או פחות מרצונו של בעה"ב **ההפרשה חלה** והם תרומה, ואילו בגמ' בב"מ מבואר שאם שינה מדעת בעה"ב והפריש פירות טובים ומשובחים יותר ממה שבעה"ב רוצה לתת **ההפרשה אינה חלה** והפירות אינם תרומה.

מתרץ תוס': שם ההפרשה לא חלה כי אין דרך בני אדם להפריש מהיפות ביותר ולכן השליח אינו יכול לומר לבעה"ב שחשב שרוצה להפריש מהפירות הטובים ביותר, אבל כאן שיש הרבה בני אדם שמפרישים בעין יפה יכול השליח לומר למשל שחשב שרוצה להפריש בעין יפה, וביטל דעתו ביחס לשליח וסומך על שיקול דעתו.

ומבאר ה"חידושי הרי"ם": תוס' מחלק בין הכמות שהרבה אנשים מפרישים בעין יפה, לבין האיכות שרוב האנשים אינם מפרישים מהיפים ביותר. משום שבכמות ההפרשה שנאמרו שלושה שיעורים וכל אחד מפריש בשיעור הנוח לו, יכול השליח לומר שחשב שזוהי כוונת בעה"ב משום שבעה"ב ידע שיתכן שיפריש בעין יפה, אבל באיכות הפירות שלא נאמרו שיעורים ואין כמעט אנשים שמפרישים מהטובים ביותר, בעה"ב לא העלה בדעתו שהשליח יפריש מהטובים ולכן אין תרומתו תרומה.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

והא דתנן חבורה – חדא מחדא

סוגיית – "שליחות בקדשים"

גמ', אם שלו נשחט ראשון.

אומר המאירי: הכוונה ששלו נשחט לפני שנימנו על השני כי אם נמנו על השני כבר סילקו את עצמם מהקרבת הראשון אפילו שעדיין לא שחטו אותו.

גמ', והלא אינו שוחט אלא אחד.

מבארים הר"ן ותוס' הרא"ש: יש גזירת הכתוב "תזבח" (לשון שחיטה) בלשון יחיד שרק אחד יכול לשחוט.

הרש"ש (בחולין ל: ד"ה במשנה) והפנ"י כאן מבארים: כוונת הגמ' משום שבמציאות לא יתכן ש"כל הקהל" שהיה באותו זמן שישים ריבוא יאחזו בסכין אחת וישחטו.

גמ', אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו.

מבאר המקנה: ההוכחה של הגמ' היא מזה שהתורה כותבת את הציווי "כל קהל עדת ישראל" שמשמע שכל אחד ואחד מחוייב לשחוט למרות שקרבן פסח בא בחבורה ורק אחד יכול לשחוט, כאן התורה מלמדת אותנו שכשאחד שוחט נחשב הדבר כאילו כולם שוחטים כאשר הוא שליח שלהם.

גמ', שם.

לעיל לגבי גיטין קידושין ותרומה ראינו ששלוחו כמותו לגבי זה שהמעשה של השליח מתייחס למשלח והשליח יכול לפעול "חלות" דין כמו המשלח, כאן הגמ' מוסיפה חידוש שגם ביחס לשכר המצוה נחשב כאילו המשלח עשה את המעשה וזכה במצוה.

רש"י, ד"ה מנלן, ששלוחו של אדם כמותו.

שואלים הראשונים: הרי למדנו לעיל שישנם שני דינים שאדם יכול לפעול בעבור חבירו – שליחות וזכיה, ומנין לגמ' שכאן השליח פועל מדין שליחות אולי הוא פועל מדין זכין לאדם שלא בפניו?
מתרץ התוס' הרא"ש (בשם הר"י מאורלייני"ש): מכיון שמצוה בו יותר מבשלוחו אין כאן זכות לבעלים שישחטו בעבורם ואין כאן דין "זכין".

שואל הריטב"א: הרי כאן שלחו אותו וגילו בדעתם שזכות היא להם?

מתרץ הריטב"א: במשנה נאמר שאם שלו נשחט ראשון הם אוכלין עימו למרות ששחטו אח"כ משלהם, ואם השליח פועל מדין זכין הרי גילו בדעתם שאין זו זכות בשבילם כי שחטו מעצמם, אלא בהכרח שמועיל מדין שליחות.

תירוץ נוסף מתרץ התוס' הרא"ש: זכיה מועילה מדין שליחות וא"כ ממ"נ צריך פסוק שמהני שליחות בקדשים (הריטב"א חולק וסובר שזכיה אינה מדין שליחות אלא דין עצמאי).

רש"י, שם, דשלוחו של אדם כמותו לשחיטת קדשים.

מרש"י משמע: שצריך מינוי שליחות בשחיטת קדשים.

שואלים הפנ"י והמצפה איתן: א"כ איך קטן יכול להימנות על קרבן פסח והרי אין שליחות לקטן?

עוד שואל הפנ"י: הגמ' (נזיר ס"ב). אומרת שמקבלים קרבנות מגויים, והרי "אין שליחות לעכו"ם"?

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

על השאלה השניה מתרץ הפנ"י: מכיון שאי אפשר שהגוי בעצמו ישחט לכן השוחט הוא שליחא דרחמנא ולא שליח של הגוי.
המקנה מתרץ: אמנם בכל התורה אין שליחות לגוי, אבל בקדשים שרוב מעשיהם ע"י שליח יועיל שליחות בעכו"ם.

תוד"ה נפקא ליה, וא"ת וכו'.

תוס' שואל: נלמד מפרו של אהרן שהתורה הוצרכה לכתוב שצריך שחיטה בבעלים, משמע שבשאר קרבנות מהני שליחות ולא צריך שחיטה בבעלים דווקא.
שואל המהרש"א: אדרבא, נלמד "במה מצינו" מפרו של אהרן לכל התורה שצריך שחיטה בבעלים ?
מתרץ המהרש"א: אם התורה רוצה ללמד שלא מהני שליחות אז לא צריך לכתוב כלום כי שליחות זה חידוש ובפשטות לא מהני, ואם בכל זאת כתבה התורה בפרו של אהרן שצריך שחיה בבעלים כנראה כוונתה ללמדנו שפרו של אהרן שונה משאר הקרבנות שבהם מהני שליח.

שם, בא"ד, וי"ל... דבחטאת כתיב "אותו".

המהרש"א הופך את הגירסא בתוס': שבחטאת לא נאמר "אותו" ולא כופין אותו לעומת שאר הקרבנות שנאמר "אותו" וע"כ כופין אותו להביא את הקרבן בעל כורחו, וכך הגירסא בגמ' בערכין.
ולפ"ז מבאר את תירוץ התוס': בחטאת שאי אפשר לכפות אותו א"כ הוא בעלים חזק יותר שאי אפשר להכריחו להביא את הקרבן ולכן יכול למנות שליח, אך בשאר הקרבנות שאפשר לכופו א"כ יש חולשה בבעלות שלו ואולי לא יוכל למנות שליח.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

חזא מחדא – ואלא אתם גם אתם למה לי
סוגיית – הצד השווה במקור דין שליחות

סיכום המקורות לדין שליחות:

הנושא	המקור במשנה	המקור בתורה
גיטין	השולח גט לאשתו	ושלחה מביתו
קידושין	האיש מקדש בו ובשלוcho	הקש ויצאה והיתה
תרומה	פיחת עשרה או הוסיף עשרה	ייתור גם אתם
קדשים	חבורה שאבד פסחה	ושחטו אותו כל קהל וכו'

סיכום דחיית הלימוד "במה מצינו" ("בנין אב מכתוב אחד") בשליחות:

הנושא	א"א ללמוד מגיטין	א"א ללמוד מתרומה	א"א ללמוד מקדשים
גיטין	-----	תרומה ישנה במחשבה	קדשים רוב מעשיהם ע"י שליח
קידושין	גיטין מועילים בע"כ	תרומה ישנה במחשבה	קדשים רוב מעשיהם ע"י שליח
תרומה	גירושין הם חול	-----	קדשים רוב מעשיהם ע"י שליח
קדשים	גירושין הם חול	תרומה חול ביחס לקדשים	-----

סיכום לימוד "הצד השווה" ("בנין אב משני כתובים") בשליחות:

הנושא	מהיכן אפשר ללמוד "הצד השווה"	האם אפשר ללמוד ?	הטעם
גיטין	תרומה וקדשים	לא	תרומה וקדשים שייכים במחשבה
קידושין	מגיטין ותרומה	כן (תוד"ה שכן)	אם תפרוך שגיטין מועילים בע"כ – תרומה תוכיח, ואם תפרוך שתרומה מועילה במחשבה – גיטין יוכיחו
	מגיטין וקדשים	לכאורה כן	
	מתרומה וקדשים	לא	תרומה וקדשים שייכים במחשבה
תרומה	גיטין וקדשים	כן (גמ')	אם תפרוך שקדשים רוב מעשיהם ע"י שליח – גיטין יוכיחו, ואם תפרוך שגיטין הם חול – קדשין יוכיחו
קדשים	גיטין ותרומה	לא	גיטין ותרומה חול ביחס לקדשים

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

ואלא אתם גם אתם למה לי – הניחא לריב"ק
סוגיית – הלימוד מהייתור "גם אתם" לר"ש ורבנן

גמ', הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה.

מבאר התוס' רי"ד: בהו"א הבינה הגמ' שגוי מופקע משום שאינו מפריש מתבואה שקונה, ובמסקנה מבינה שאינו מופקע כי מפריש מתבואה שגדלה ברשותו. (וכן משמע לשון הגמ' "בתרומה דנפשיה" וכך משמע מלשונו של רש"י לאורך הסוגיא).

הריטב"א מבאר: בהו"א הבינה שמופקע משום שאין עליו חיוב, ובמסקנה מבינה שמכיון שיש לו אפשרות להפריש לכן אינו מופקע. (המח' בראשונים אינה בדין אלא בביאור כוונת הגמ').

גמ', אתם ולא התורם את שאינו שלו.

רש"י בגיטין (נ"ב.) שואל: מדוע נכתב דין זה, הרי אם אפטרופוס ושותף ואריס אינם תורמים למרות שיש להם שייכות לפירות, כ"ש שא"א לתרום מפירות שאינם שלו בכלל? **מתרץ רש"י:** דין זה אינו דין בפני"ע אלא טעם לכל הדינים שלפניו שא"א להפריש משום שהפירות אינם שלהם.

עוד מתרץ: זו ואין צריך לומר זו, כלומר, יש כלל במשניות שלפעמים כותבים דין מחודש ואח"כ את הפשוט יותר, ואף כאן יתכן שכוונת רבי לומר שאריס שותף ואפטרופוס אינם תורמים וודאי שהתורם את שאינו שלו לא תורם.

השיטה לנ"ל מתרץ: במקרה שאינו שלו יש חידוש שאינו מפריש אפילו מפירותיו על פירות חבירו. **הכסף משנה (פ"ד מתרומות ה"ט) מתרץ:** במקרה שהתבואה אינה שלו אינו מפריש אפילו אם רואה שהבעלים מירח והתבואה עומדת להפרשה.

סיכום מחלוקת ר"ש ורבנן בשתי צורות:

צורה א' – המקורות:

הדרשה	המקור לרבנן	המקור לר"ש
יש שליח יהודי בתרומה	הצד השווה מגיטין וקדשים	גם אתם – לרבות את השליח, למרות שממעטים שותף וכדי
אין שליח גוי בתרומה	גם אתם – מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית	מסברא – שאינו בתורת תרומה כלל

צורה ב' – הדרשות מהפסוקים:

המקור	הדרשה לרבנן	הדרשה לר"ש
גם אתם	למעט שליח גוי	לרבות שליח יהודי
הצד השווה	לרבות שליח יהודי	א"א ללמוד כי יש מיעוט אתם ולא התורם את שאינו שלו

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

**הניחא לריב"ק – ואלא הא דאמר רב גידל
סוגיית – המקור לשליחות בשחיטת קדשים לר"י**

גמ'. מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד.

רבי יונתן לומד מהפסוק "ושחטו אותו" שכל עם ישראל יכול לצאת ידי חובה בקרבן אחד.
שואל הריטב"א: הרי נאמר במשנה בפסחים "הפסח נשחט בשלוש כתות" וכו', משמע שכל חבורה שחטה לעצמה ולא אחד בעבור כל הקהל?
מתרץ הריטב"א: למצוה צריך לכל אחד כזית בשר מהקרבן, אבל אפשר לצאת ידי חובה בקרבן אחד בעבור כולם. (וכן משמע ברש"י ד"ה בפסח אחד).

גמ'. ודלמא שאני התם דאית ליה שותפות בגוויהו.

הגמ' שואלת: איך אפשר ללמוד מהפסוק "ושחטו אותו" לשאר קדשים הרי שם מדובר שהשליח שותף ואולי בגלל זה מהני שליחותו משא"כ בשאר קדשים שאינו שותף אולי לא תועיל השליחות.
שואל הפנ"י: הרי בעמוד הקודם ראינו ברייתא בדברי ר"ש "אתם ולא שותפין" כלומר ששותף אינו יכול להפריש תרומה ואילו שליח יכול להפריש, משמע ששליח עדיף על שותף, וא"כ מה ההו"א של הגמ' שתועיל שחיטת השותף יותר משחיטת השליח והרי ראינו שכוחו של השותף חלש מכוחו של השליח?
עונה הפנ"י: מוכח מכאן שכוונת הגמ' שמדובר על שותף שהוא גם שליח ולכן כוחו רב יותר משליח רגיל.

סיכום הדרשות משלושת הפסוקים לריב"ק ולר"י:

הפסוק	הדרשה לריב"ק	הדרשה לר"י
ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל	שליחות בשחיטת קדשים	כל ישראל יוצאין בפסח אחד, וממשמעות הפסוק – שליחות בשחיטת קדשים כשהוא שותף
ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית	איש זוכה ואין קטן זוכה	שליחות בשחיטת קדשים גם כשהשליח אינו שותף
איש לפי אוכלו תכוסו על השה	אין שוחטין את הפסח על היחיד	איש זוכה ואין קטן זוכה

תוד"ה ודלמא שאני, דהא תנן בפרק האשה וכו'.

תוס' מביא משנה בדף פ"ח ע"ב בפסחים ששם נאמר דין שליחות בקדשים גם במקרה שהשליח אינו שותף בקרבן.
שואל השיטה לנ"ל והמהרש"א: למה לעיל מ"א ע"ב כאשר הגמ' מחפשת משנה שמצינו בה דין שליחות בקדשים מביאה את המשנה בפסחים צ"ח ע"ב "חבורה שאבד פסחה" ולא את המשנה שתוס' מביאים, והרי המשנה שתוס' מביאים עדיפה משום שהיא כתובה קודם, וגם משום שנאמר בה דין שליחות אפילו כאשר השליח אינו שותף בקרבן. (השיטה והמהרש"א אינם מתרצים).

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

הריטב"א לעיל (מ"א: ד"ה והא דתנן) מתרץ: מהמשנה של גדי וטלה אין הוכחה ניצחת משום שהיה אפשר לומר שמועיל מדין זכין, משא"כ המשנה של "חבורה שאבד פיסחה" שלמרות שסילקו ידיהם מהקורבן של השליח ע"י שמינו שליח אחר בכ"ז אוכלים משלו וזה רק מדין שליח ולא מדין זכין. **ואפשר ליישב ע"פ שאלת הרש"ש לקמן:** שהיה מקום לומר ששם מועיל משום שיד עבד כיד רבו ואין הוכחה לשאר שליח.

ש.ם. אם גדי אמר לי רבי טלה שלי וגדי שלו.

הגמ' שם בפסחים שואלת: הרי מדובר בעבד כנעני ואיך יכול לומר "טלה שלי" הרי מה שקנה עבד קנה רבו?

מתרצת הגמ': העבד הולך לרועה שחפץ בטובת האדון ומקנה את הטלה לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו וכך העבד יכול לומר "טלה שלי" כי כשאומר "ע"מ שאין לרבו רשות בו" אין לאדון זכיה בחפץ (לרוב הדעות) (ועיי"ש בתוד"ה ע"מ, שאם נתן לו למטרה מסוימת שיצא יד"ח קרבן פסח, לכו"ע אין לרבו רשות בקרבן).

ש.ם. אלמא דמצוי לשויה שליח אפי' היכא דלית ליה שותפות בגוויה.

תוס' מביא משנה בדף פ"ח ע"ב בפסחים: ששם נאמר דין שליחות בקדשים גם במקרה שהשליח אינו שותף בקרבן, במקרה של עבד ששוחט עבור אדונו.

שואלים הרש"ש, הרע"א (בשם פנים מאירות) והשער המלך (פ"ב מהל' קרבן פסח הי"ד): מה הראיה מעבד כנעני והרי יד עבד כיד רבו והוא עדיף משליח רגיל ומהניא שחיטתו גם ללא דין שליחות. **הרע"א מתרץ על השאלה:** היסוד של "יד עבד כיד רבו", נאמר רק לגבי דיני ממון ולא לגבי מצוות, ולכן כאן לגבי קרבן פסח אם מועילה שחיטת העבד בעבור רבו הרי שזה מדין שליחות ולא מדין יד עבד כיד רבו. (וכ"ה בחת"ס או"ח תשובה קע"ו ד"ה תו, והביא שכן סבר הראב"ד).

השער המלך מתרץ: מפשטות המשנה אפשר גם ללמוד שמדובר בעבד עברי שלא נאמר בו "יד עבד כיד רבו" ולמרות זאת מהני שחיטתו מדין שליח.

ש.ם. ר"ל דאחד שוחט פסחים הרבה וכו'.

תוס' מבאר: לפי ריב"ק שהפסוק מדבר על חבורות שונות שאחד שוחט בעבורן, א"כ משמע מהפסוק שהשליח יכול לשחוט גם אם אינו שותף משום שאי אפשר להימנות על שני פסחים ואם אחד שוחט לכמה חבורות, משמע שאפשר להעשות שליח גם אם אינו שותף.

מבאר המהרש"א: כוונת תוס' שלא מוכרח להיות שכוונת הפסוק שהשליח אינו שותף, כי יתכן לומר שכל חבורה ממנה שליח מתוך השותפים בחבורה, ויתכן גם שאחד שוחט לכמה חבורות ומכיון שהתורה לא חילקה מוכח שאין ענין שהשליח יהיה שותף.

הרש"ש חולק ומבאר: כוונת תוס' שמוכרח מהפסוק לריב"ק שלא צריך שהשליח יהיה שותף. משום שלשון הפסוק "ושחטו אותו" ושחטו – לשון רבים, אותו – לשון יחיד, משמע שרבים שוחטים קרבן אחד, ומכיון שלריב"ק כל אחד צריך לאכול כזית בשר, לא יתכן שכולם שוחטים אחד כי כל חבורה קרבן נפרד, ובהכרח שמה שכתוב "אותו" בלשון יחיד הכוונה שהשוחט הוא יחיד ששוחט עבור כולם ונחשב הדבר שכל אחד שחט בעצמו את קרבן הפסח. וא"כ מוכרח מהפסוק שהשליח מוציא יד"ח גם כשאינו שותף בחבורה.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

ואלא הא דאמר רב גידל – הנקודותיים
סוגיית – הלימוד מכח הנשיא בחלוקת הארץ

גמ', מנין ששלחו של אדם כמותו.

רב גידל הבין שאם נניח שהנשיא חילק מכח גזירת הכתוב המיוחדת לאותה שעה, א"כ אין בזה נ"מ להלכה לדורות הבאים ולשם מה נכתבה החלוקה הזו, אלא בהכרח שמחלוקת הארץ לומדים הלכה שקיימת בהמשך הדורות, ומבין רב גידל שכח הנשיא בחלוקת הארץ הוא הכח של השליח בכל התורה לזכות ולחוב עבור משלחו (או מטעם זכין או מטעם אפטרופוס לפי ההבנה בהמשך הסוגיא).

גמ', ונשיא אחד נשיא אחד.

חלוקת הארץ היתה בשני שלבים:

א. חלוקת הארץ לשבטים, כל שבט קיבל אזור ע"פ גורל ואורים ותומים.
 ב. חלוקת נחלת השבט לאנשי השבט ע"י הנשיא ע"פ שיקול דעתו. (ע"פ רש"י עה"ת).
וכן מתוארת החלוקה הראשונה בגמ' בב"ב (קכ"ב): "ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר "אך בגורל", ולא נתחלקה אלא באורים ותומים שנאמר "על פי הגורל", הא כיצד? אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחים לפניו, והיה מכוין ברוח הקדש (כלומר באורים ותומים – רשב"ם) ואומר "זבולון עולה, תחום עכו עולה עמו", טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולון טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו, וחוזר ומכוין ברוח הקדש ואומר "נפתלי עולה, ותחום גינוסר עולה עמו", טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר, וכן כל שבט ושבט".

גמ', תיפוק ליה שליחות מהכא.

בביאור שאלת הגמ' מצאנו כמה ביאורים:

א. **השיטה לנ"ל:** השאלה היא על רב גידל שנלמד את חלוקת הארץ (וכן כל חלוקת נכסים) מגיטין וקידושין בבמה מצינו.
 ב. **ביאור נוסף של השיטה לנ"ל:** שאלת הגמ' היא על הסוגיא לעיל, מדוע צריך פסוק בגיטין וקידושין והרי אפשר ללמוד מחלוקת הארץ שמהני שליחות. (אמנם את תרומה וקדשים א"א ללמוד מחלוקת הארץ דהוי חול, אבל את גיטין וקידושין אפשר לכאורה ללמוד).
 ג. **הרמב"ן מבאר:** שאלת הגמ' היא על רב גידל, הרי בחלוקת הארץ הנשיא היה שותף בנחלת שבטו, ובסוגיא הקודמת למדנו שבמקרה שהשליח שותף לכו"ע נעשה שליח וא"כ למה צריך את הלימוד מהפסוק "נשיא נשיא". (וכ"ה בריטב"א).
 אמנם, מביא הרמב"ן דעה נוספת שבחלוקת הארץ הנשיא לא נחשב לשותף מכיון שהארץ עומדת לחלוקה ובני השבט אינם שותפים אלא כל אחד בעלים על חלקו.

גמ', והא קטנים לאו בני שליחות נינהו.

מהו המקור שאין שליחות לקטן?

רש"י כאן בד"ה "והא הו"אומר: והלא אין שליחות לקטן דגבי ושלח ושלחה איש כתיב כי יקח איש ומינה ילפינן דאין הקטן עושה שליח.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

רש"י בב"מ (עא: ד"ה קטן) כותב: משום ששליחות נלמדת מתרומה וקדשים וקטן שאינו מקדיש אינו יכול להיות שליח.

רש"י בגיטין (כג. ד"ה דלאו) אומר: שליחות נלמדת מקרבן פסח שנאמר איש שה לבית אבות משמע שדווקא איש גדול שייך בשליחות.

התוס' הרא"ש כאן, ותוס' בגיטין (סד: ד"ה שאני), והראב"ד (פ"ו מהל' גירושין ה"ט) אומרים: מההקש "גם אתם" לומדים "מה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת" למיעוטי קטן.

גמ', מנין שזכין לאדם שלא בפניו.

נחלקו הראשונים: האם זכיה מטעם שליחות או לא. כלומר, מדין מה אפשר לזכות עבור אחר, בשלמא שליחות נלמד מכל הפסוקים שבסוגייתנו, אבל מנין יש לאדם כח לזכות עבור אדם אחר? ההבדל בין זכיה לשליחות, ששליחות מועילה כאשר המשלח ממנה במפורש את השליח, ומועיל גם לחובתו של המשלח, לעומת דין זכין שמועיל גם כאשר המשלח אינו ממנה את השליח ואפילו אינו יודע שהזוכה זוכה עבורו, אבל, זה מועיל רק בדבר שברור שזוהי זכות עבור מי שזוכים בעבורו. **הרשב"א והריטב"א בסוגייתנו מדייקים:** מלשון הגמ' שדוחה את ההבנה שהנשיאים היו שליחים משום שאין שליחות לקטן, ולכן מעמידה שהנשיא חילק מדין זכין גם לקטנים, משמע מהגמ' שזכיה היא דין חדש שמועיל גם בקטנים למרות שאין שליחות לקטן. **הר"ן אומר (וכן מביא הריטב"א שיטת תוס')**: בהו"א הבנו שזכיה אינה מטעם שליחות, אך במסקנא מבינים שזכיה מטעם שליחות.

דעת רש"י (גיטין ט: , ב"מ יב.) וכן תוס' בכתובות (יא.): למסקנא, זכיה מטעם שליחות. **ובטעם הדבר שמועיל זכיה אם נאמר שזכיה מטעם שליחות: ביארו רש"י ותוס' הנ"ל:** משום דאנן סהדי שעשאו שליח.

אולם הקצוה"ח מבאר (סי' ק"ה סק"א): זה נלמד מגוזה"כ בסוגייה הקודמת "איש זוכה". **ולפי הדעות שזכיה אינה מטעם שליחות, מבאר הקה"י (ב"ב סי' ל"ד אות ד'):** גדר זכיה הכוונה שהזוכה משתמש בכוח הזכיה שלו לצורך חברו, הפוך בדיוק משליחות שהשליח פועל מכח בעה"ב. ולכן גם אם אין שליחות לקטן כי לקטן אין כח לקנות ולפעול, אבל יש זכיה לקטן משום שהזוכה פועל מכח עצמו בעבור הקטן.

גמ', ותסברא זכות היא הא חובה נמי איכא דאיכא דניחא ליה בהר ולא ניחא ליה בבקעה וכו'.

שואל הריטב"א: הרי הירושלמי אומר (ב"ק פ"א ה"ב): אין לך כל שבט ושבט שלא נטל חלק בשפלה ובהר?

מתרץ הריטב"א: כל שבט קיבל בשפילה ובהר אבל כל יחיד קיבל או בהר או בשפילה.

רש"י, ד"ה אלא כדרבא, כלומר לא זכות שלא בפניו גרידתא איכא למשמע מינה לגדולים וכו'.

משמע מרש"י: שלמסקנא לומדים מהפסוק גם את הדין של אפוטרופוס וגם את הדין של זכין. (כך מדייקים הרמב"ן והרשב"א בב"מ ע"א ע"ב מדבריו). **ומבאר הפנ"י בדברי רש"י:** מהפסוק אפשר ללמוד את שלושת הדינים: (א) מזה שחילקו לקטנים – מעמידים אפוטרופוס לחוב ע"מ לזכות. (ב) מזה שחילקו לגדולים – דין שליחות. (ג) מכיון שזכיה מטעם שליחות – לומדים שזכין לאדם שלא בפניו. **אך הר"ן בסוגייתנו, וכן הרשב"א (ב"מ ע"א): בשם הרמב"ן סוברים:** למסקנא לומדים מחלוקת הארץ רק את הדין של אפוטרופוס.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

א"ר נחמן אמר שמואל (בנקודותיים) – מ"ב ע"ב אמר רב נחמן (בנקודותיים)

סוגיית – "יתומים שבאו לחלוק"

גמ', יתומים שבאו לחלוק.

באילו יתומים מדובר בסוגיא ?

הגר"א בהגהות (אות א') מציין את דעת הרמב"ם (הלכות נחלות פרק י הלכה ד'): שבסוגייתנו מדובר שיש יתומים גדולים וקטנים ורוצים הגדולים לחלוק ולכן ביי"ד מעמידים אפוטרופוס לטובת הקטנים שלא יפסידו בחלוקה. וז"ל הרמב"ם: "מי שהניח יתומים מקצתן גדולים ומקצתן קטנים ורצו לחלוק בנכסי אביהן כדי שיטלו הגדולים חלקן, מעמידין בית דין אפוטרופוס לקטנים ובורר להן החלק היפה". (וכן דעת הריטב"א).

ומבאר הר"ן: אם מדובר שהקטנים אינם באים לביי"ד אז מה העניין לחלק, הרי הם יוכלו למחות כשיגדלו וא"כ עדיף להעמיד אפוטרופוס אחד שיתחזק את הנכסים עד שיגדלו, ואם נניח שחלק מהיתומים באים לביי"ד לבד ומבקשים לחלוק, הרי אין טענת הקטנים נחשבת בביי"ד ולכן לא יתכן שמדובר רק בקטנים.

המאירי סובר: מדובר רק בקטנים ומדובר שאחד מקרוביהם יעץ להם לבוא לביי"ד ולבקש חלוקה. וכן משמע מדברי התוס' ד"ה יתומים.

גמ', ביי"ד מעמידין להם אפוטרופוס.

כמה אפוטרופוסים מעמידים ליתומים ?

שיטת רש"י (יבמות ס"ז: כתובות ק. גיטין ל"ד). וכן דעת ר"י בתוס': ביי"ד מעמידים אפוטרופוס לכל יתום ויתום, וכל אפוטרופוס דואג ליתום "שלו".

אולם ר"ת בתוס' סובר: מעמידים אפוטרופוס אחד לכולם והוא אחראי להמליץ בפני ביי"ד על החלוקה ההגיונית ביותר, וביי"ד עצמם עושים את החלוקה.

גמ', והתנן שום הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות.

דוגמא:

מחיר הנכס שביי"ד העריכו – 600 ₪	שתות ממחיר הנכס = 100 ₪
הותירו שתות = שמו את הנכס ב-700 ₪	פחתו שתות = שמו את הנכס ב-500 ₪

תוד"ה יתומים שבאו.

תוס' מדייק מהגמ': שחובה על היתומים לבוא לבקש חלוקה, ואם אחד מוחה א"א לחלוק.

שואל תוס': לכאורה ניתן להוכיח ההפך מחלוקת הארץ שתינוקים קבלו נחלה מהנשיא ?

מתרץ תוס': אין ראיה משם כי החלוקה היתה ע"פ נבואה.

שואל תוס': בגמ' ביבמות משמע שחולקים גם לעוברים שלא יכולים להביע דעה, שנאמר שם מקרה של כהן שמת והניח כמה בנים ואשה מעוברת, והדין הוא שאם העובר זכר הוא שותף בירושה, והדין הוא שעבד כנעני של כהן אוכל בתרומה, אבל עבד כנעני של עובר (שירש את אביו) אינו אוכל בתרומה, וא"כ כאן יש שני ספיקות – א – האם העובר זכר ויורש או נקבה ואינו יורש, – ב – האם העבד הוא מחלקו של העובר ואינו אוכל בתרומה או מחלקם של שאר האחים ואוכל בתרומה. ושם בגמ' נאמר שמחלקים את הנכסים שהעבדים יהיו בחלקם של הנולדים ואת שאר הנכסים יחלקו אחרי שהעובר

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

יוולד, כדי שבינתיים יוכלו העבדים לאכול בתרומה שמחירה זול יותר מחולין. א"כ רואים שמעמידים אפטרופוס לעובר שאינו מביע את דעתו ?

מתרץ תוס': יתכן שמשם אין קושיא משום שתקנה היא לעובר שהעבדים אוכלים פירות זולים.

עוד מתרץ תוס' על שתי הקושיות: משם (מחלוקת הארץ ומהגמ' ביבמות) מוכח שלא צריך שכולם יבקשו, וכאן אנו מדייקים שאם אחד מוחה בפירוש לא מעמידים אפטרופוס.

תוד"ה ובוררין להם.

המושגים בתוס':

גוד או איגוד – חלוקת חפץ שאי אפשר לחלוק אותו לשנים (כמו קרקע) ואי אפשר למכור אותו (כמו בית) משום שלשני האחים יש בו צורך כמות שהוא – כגון חנוכיית כסף שעברה בירושה מדורות קודמים וכד'. במקרה כזה מחלקים חפץ כנגד חפץ או כסף תמורת החפץ כך שכל אחד מהאחים יקבל את אותו הערך.

שומת ביי"ד – הערכה של ביי"ד מהו שווי הנכס, ע"פ השומא ניתן לדעת באיזו צורה לחלק אותו או בכמה כסף למכור אותו.

חלונות וסולמות – מקרים מורכבים שמחלקים בית לאחד וחצר לאחר או מחלקים את הבית לשני אחים והכניסה היא מצד מסוים או חלון הצופה לחצר של האח השני או סולם העולה לעליית הגג וכד', שיש ויכוח בין האחים.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

אמר ר"נ (בנקודותיים) – והא דתנן השולח את הבעירה
סוגיית – "האחין שחלקו"

גמ', אמר ר"נ האחין שחלקו הרי הן כלקוחות.

דיני אונאה בקצרה:

- א. אונאה = הטעיה במכר, בסכום הכסף, כלומר – חפץ שנמכר בסכום שונה מהנורמה בשוק (מדובר במוצר שיש לו מחיר קבוע בשוק).
- ב. המקור לאיסור אונאה – מהפסוק "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו".
- ג. האונאה יכולה לבוא ממוכר שמטעה את הקונה וגובה סכום גבוה יותר מהמקובל בשוק, ויכולה לבוא מקונה שמטעה את המוכר ומשלם סכום נמוך מהמקובל בשוק.
- ד. האונאה יכולה להיות בשוגג (שהטעה בטעות), ויכולה להיות במזיד (שמתכוון להטעות).

טבלת סיכום לסכום האונאה:

הדין	הסכום
מקח קיים	פחות משתות
קנה ומחזיר אונאה	שתות
מקח בטל	יותר משתות

דוגמא למקרה של אונאה:

סכום המקח = 600 ₪		
שתות (שישית) = 100 ₪		
המוכר הטעה	המקרה	הקונה הטעה
601-699	פחות משתות	501-599
700	שתות	500
701 או יותר	יותר משתות	499 או פחות

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

גמ', אמר רבא הא דאמרת.

סיכום דברי רבא ע"פ גירסאות רש"י ותוס':

הדינים של ר"נ	דברי רבא – לרש"י	קושיות תוס' על רש"י	דברי רבא – לתוס'
פחות משתות – נקנה מקח	אם מינו שליח וטעה – החלוקה בטלה – כי יכולים לומר לו "לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי"	-----	כנ"ל ברש"י
יתר על שתות – בטל מקח	אם חלקו בפני ג' עם תוקף של שומת בי"ד – המקח קיים – כי פוסק כרשב"ג בברייתא של שום הדיינים שפיחתו או הותירו שתות.	איך מביאים ראיה מהברייתא שטעו בשתות למקרה של יותר משתות? איך רבא פוסק כרשב"ג, כשרבו ר"נ פסק בעמ' הקודם כרבנן?	אם מדובר בקרקעות – המקח קיים – כי אין הונאה לקרקעות.
שתות – קנה, ומחזיר הונאה	אם מדובר בקרקעות – אינו מחזיר הונאה – כי אין הונאה לקרקעות.	משמע מרש"י ש"אין הונאה לקרקעות" רק בשתות, והרי קי"ל שגם ביתר על שתות אין הונאה?	אם חלקו עם תוקף של שומת בי"ד – המקח בטל – כי פוסק כדעת חכמים בברייתא של שום הדיינים שפיחתו או הותירו שתות.

גמ', אבל שוויה שליח אמר לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי.

נחלקו הראשונים בסוגיא: א) האם החלוקה בטלה או רק מחזיר הונאה, ב) לפי הצד שהחלוקה בטלה, האם בכ"מ בטלה או רק כאשר האחים דורשים לבטלה.
תוס' בתחילת דבריו, תוס' ר"י הזקן ועוד ראשונים סוברים: החלוקה בטלה לגמרי.
ותוס' בתירוץ האחרון אומר: החלוקה קיימת אבל מחזיר הונאה.
עוד נחלקו הראשונים: לפי הצד שהחלוקה בטלה, האם בכל מקרה בטלה או רק כאשר האחים דורשים לבטלה.
וביתר ביאור: האם שליח ששינה מדעת המשלח – השליחות בטלה, או שיש למשלח זכות לבטלה אם רוצה.

גמ', אין הונאה לקרקעות.

שיטת הרמב"ן (ויקרא כ"ה י"ד): גם בקרקעות יש איסור הונאה, אלא שהמקח קיים ואינו מחזיר הונאה, משום שבפסוק נאמר "וכי תמכרו" (לשון רבים) ממכר לעמיתך או קנה (לשון יחיד) מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו", משינוי הלשון משמע שאיסור יש בשני מקרים (מטלטלין וקרקעות) אבל המקח בטל רק במקרה אחד (מטלטלין).

רש"י, ד"ה ה"ג והא דאמרן, להיות שומת הנכסים בשלושה.

הרש"ש אומר: אולי צ"ל "כשלושה".

כוונתו לומר: שלא מינו שלושה לשום את הנכסים אלא חילקו ביניהם עם תוקף של חלוקת בי"ד.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

והא דתנן השולח את הבעירה – איתמר (מ"ג ע"א)

סוגיית – "שליח לדבר עבירה"

גמ', ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו.

ביאר רש"י (בד"ה נימא): יתחייב שולחו ולא השליח.

התוס' רי"ד חולק ומבאר: שאלת הגמ' ששניהם יתחייבו, המשלח – משום שהמעשה מתייחס אליו, והשליח – משום שהוא בן דעת ויודע שאסור לשרוף רכוש חבירו.

גמ', אין שליח לדבר עבירה.

כלומר: בכל התורה יש שליחות, ז"א שהמעשה של השליח מתייחס למשלח וגם המצוה מתייחסת אליו, אבל בעבירה אין שליחות, ז"א שהמעשה מתייחס לשליח והוא מתחייב בעונש (רש"י ד"ה אין שליח).

הנוב"י (שו"ת אבה"ע ז' סימן ע"ה) דן: האם המעשה אינו מתייחס בכלל למשלח או שהמעשה כן מתייחס למשלח ורק העבירה שייכת לשליח.

גמ', דאמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין.

נחלקו הראשונים האם הטעם הזה נשאר למסקנא:

דעת רש"י (מ"ג. ד"ה ולמ"ד, ובב"ק נ"א.) הרי"ף והרא"ש ותוס' (כאן): גם למסקנא המקור לכך שאשד"ע הוא מסברא ש"דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין" (ולכאורה לפ"ז יצא שכאשר אין את הסברא (כגון בשוגג שלא יודע שהרב אסר עליו) יהיה שלד"ע).

אולם, דעת הריטב"א כאן, תוס' שאנץ (ב"מ י:), ש"ך (סי' שמ"ח סק"ו): למסקנא לומדים מהפסוקים (שני כתובים הבאים כאחד, או מהלימוד משחוט חוץ). (ולפ"ז יצא שאפילו בשוגג אין שלד"ע למרות שהסברא של "דברי הרב" לא שייכת).

גמ', דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין.

שואלים המפרשים: איך סברא זו גורמת לכך שאין שלד"ע?

תוס' הרא"ש, תוס' שאנץ (ב"מ י:) והסמ"ע (סי' קפ"ב סק"ב) מתרצים: המשלח יכול לטעון שחשב השליח לא ישמע בקולו ויש כאן חיסרון במינוי השליחות.

הקה"י (סי' ל"ט) מתרץ: החיסרון הוא בקבלת השליחות, משום שהשליח עשה מדעתו ולא מכח המשלח, כי אם עשה בגלל שאמרו לו הרי היה צריך לשמוע בקול ה' שאמר לא לעשות את העבירה, ואם בכל זאת עשה כנראה שעשה את העבירה כי הוא חצוף ועושה מה שהוא רוצה, ולכן השליח חייב ולא המשלח (כך מבאר הקה"י את תוס' ד"ה אמאי, וכך מדייק השעה"מ מרש"י ד"ה אין, "אלא הרי הוא כעושה מאליו").

הרע"א (ב"מ י:) והפנ"י כאן (בתוד"ה אמאי) מתרצים: התורה לא חידשה דין שליחות בעבירות.

הנפק"מ בין התירוצים הנ"ל:

- א. במקרה של רשע, שודאי ישמע בקולו של המשלח.
- ב. בשוגג, שהשליח אינו יודע שיש עבירה במעשה זה.
- ג. בשליחות יד, שיש גזירת הכתוב שיש שלד"ע.
- ד. באיסור דרבנן.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

גמ', שאני התם (בנזיקין) שאין שלד"ע.

כלומר: בנזיקין יש עבירה ולכן אין שליחות.

הקה"י (בב"ק סי' א') דן: האם האיסור מדאורייתא או מדרבנן, ואם מדאורייתא מהו האיסור ?

דעת הרא"ש: מהפסוק "דרכיה דרכי נעם".

דעת היד רמ"ה (ב"ב פ"ב סי' ק"ז): מהפסוק "ואהבת לרעך כמוך".

דעת הרבינו יונה (בתחילת פירושו למסכת אבות) והטור (סי' שע"ח): מצד איסור גזילה.

הברכ"ש (ב"ק סי' ב') כותב בשם הגר"ח: מכל פרשיות הנזיקין שבתורה שיש חיוב תשלומים אנו מבינים שיש בכך איסור.

דעת הרש"ש (כתובות י"ח): וקה"י וקוב"ש (ב"ב אות ע"ד): מדין מצות השבת אבידה.

גמ' והדתניא שליח שלא עשה שליחותו.

הב"ח באות ג' גורס: "והדתנן" משום שזוהי משנה במסכת מעילה.

הרש"ש גם אומר כך, ומעיר: א) שם במשנה מופיע קודם המקרה ש"עשה שליחותו", וכאן מופיע קודם המקרה ש"לא עשה שליחותו". ב) רש"י פה מביא דוגמא ממקרה של חלוק וטלית ואילו שם המשנה בעצמה מביאה דוגמא של בשר וכבד, ולכאורה משמע שאין זו המשנה ההיא במעילה כי א"כ רש"י לא צריך לחפש דוגמא אחרת.

גמ', שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה.

ולכאורה קשה: איך אפשר ללמוד את מעילה מתרומה הרי תרומה זה שליחות למצוה ומעילה זו שליחות לעבירה ?

וביאר רש"י (ד"ה חטא): לרוב דברים היא למודה מתרומה.

שואלים התוס' הרא"ש והשיטה לנ"ל: אמנם לומדים ג"ש לכל הדינים אבל אם יש דין שניתן לחלק בסברא – מחלקים ולא לומדים, וא"כ איך לומדים שליח לד"ע במעילה משליחות של מצוה בתרומה והרי אפשר לחלק מסברא ש"דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ? (השיטה נשאר בצ"ע).

ה"יד דוד" מתרץ: זה מה שהתכוון רש"י שכתב "לרוב דברים היא למודה" שאין ג"ש לחצאין וחייבים ללמוד את כל הדינים למרות שזו מצוה וזו עבירה.

אולם התוס' הרא"ש דוחה זאת: כאשר יש סברא לחלק מחלקים ולא לומדים.

מתרץ התוס' הרא"ש: לומדים את היסוד שמועילה שליחות במעילה וממילא יוצא שיש שליח לד"ע כי מעילה היא עבירה (ועדיין דבריו צ"ע).

גמ', מה מכירה ע"י אחר אף טביחה ע"י אחר.

היכן מצינו שמכירה ע"י אחר חייבים עליה ?

מתרץ רש"י (ד"ה מה מכירה): אינה מתקיימת אלא ע"י אחר הגנב מוכר והלוקח לוקח.

שואלים השיטה ומהר"י בירב: איך נלמד מכאן שליחות הרי במכירה הגנב עצמו מוכר ולא שליח ?

הקה"י מבאר את רש"י: כוונת רש"י שעיקר הקנין נעשה ע"י הקונה במעשה המשיכה או ההגבהה, וא"כ הקונה הוא כעין שליח של הגנב המוכר לעשות את פעולת הקנין.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

גמ', הוא ולא אנוס.

תוס' בזבחים (ק"ח: ד"ה שוגג) מקשה: למה צריך פסוק לחדש פטור באדם ששוחט קדשים בחוץ באנוס (שאנוס אותו לשחוט בחוץ), והרי זה דין פשוט בכל התורה ש"אנוס רחמנא פטריה"?
מתרץ תוס': כוונת הברייתא לסוג אחר של אנוס שנקרא "אומר מותר" כלומר – האדם חשב שמותר לשחוט קדשים בחוץ וזה נכלל במושג "אנוס" אבל אינו ככל אנוס רחמנא פטריה, ולכן, בכל התורה "אומר מותר" חייב, אבל בשחוטי חוץ חדשה התורה ש"אומר מותר" פטור (**וכ"ה בהג' יעב"ץ**).
הרמב"ן והריטב"א כאן מתרצים: באמת אין חידוש בפטור של אנוס, והברייתא כתבה אנוס אגב שוגג ומוטעה.

הרשב"א מביא תירוץ בשם הראב"ד: היתה הו"א שמכיון שהתורה הגדירה שוחט קדשים בחוץ בתור רוצח "דם יחשב לאיש ההוא דם שפך" אולי נאמר שכשאנוסים אותו לשחוט בחוץ יהיה דין של יהרג ואל יעבור כמו ברוצח, קמ"ל שפטור ואינו מחויב למסור נפשו על שחיתת קדשים בחוץ.

גמ', הוא ולא מוטעה.

רש"י בזבחים ק"ח: מבאר: שוגג – מאליו, מוטעה – ע"י אחרים.
וכ"ה בשיטה לנ"ל שוגג – חשב שהבהמה חולין, מוטעה – ביקש בהמת חולין ונתנו לו בהמת קדשים.

רש"י, ד"ה הוא ולא שלוחו, גרסינן.

ומבאר המהרש"ל: כוונת רש"י למעט גירסא "ולא שולחו".
ובביאור כוונתם נראה (מופיע בביאור של מתיבתא): התורה מחייבת את בעה"ב רק כאשר הוא שוחט ולא כאשר השליח שלו שוחט, ואם השליח שחט פטור בעה"ב משום שאין שלד"ע.

גמ', שמאי הזקן אומר שולחיו חייב משום שנאמר אותו הרגת בחרב בני עמון.

שואל השיטה לנ"ל: מה הראיה מהפסוק הזה והרי אנו דנים על חיוב בידי אדם ושם אין חיוב בידי אדם משום גרם למותו של אוריה ולא הרגו בידיים?
מתרץ השיטה: אמנם הפסוק דן על דיני שמים אבל עדיין אפשר ללמוד שהפסוק מייחס את מעשה ההריגה לדוד המלך.

גמ', מ"ט דשמאי הזקן.

המפרשים שואלים: מה הגמ' מחפשת את טעמו של שמאי הזקן, והרי שמאי הזקן ביאר שלומד מהפסוק?
השיטה לנ"ל מתרץ: הראיה מהפסוק אינה מוכרחת ואפשר לדחות אותה ולהסביר את הפסוק כמו שת"ק מסביר אותו (הרי לך כחרב בני עמון). (**וכ"ה ברשב"א ובמצפה איתן**).
הפנ"י מתרץ: מכיון שהמקור של שמאי הזקן הוא מהנביא וזה נגד הכלל ש"שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין" לכן מחפשים מקור מהתורה.

גמ', קסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדין.

שואל השיטה: אם שמאי הזקן לומד משני כתובים שמופיעים בתורה, למה צריך להביא את הפסוק מהנביא "אותו הרגת בחרב בני עמון"?
מתרץ השיטה: שמאי מביא ראיה לדבריו מהנביא אך המקור הוא מהכתובים בתורה. (**וכ"ה בפנ"י**).

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

תוד"ה מורד במלכות, ולא נהירא שהרי יואב לא היה מורד במלכות וכו'.

בביאור שאלת התוס' על רש"י נאמרו כמה ביאורים:

המהרש"א מביא תוס' ישנים: מכיון שלא בא להמליך את יואב אין זו מרידה מה שקורא לו "אדוני".

הרא"ש מבאר: מכיון שיואב לא היה מורד במלכות אין זו מרידה כאשר מכבדים אותו בפני המלך.

הריטב"א מוסיף: אדרבא, לא רק שאין פה מרידה אלא כבודו של מלך הוא שמכבדים את עבדיו (וכ"ה

בתוס' הרא"ש ובעצמות יוסף).

ומה יענה רש"י על שאלת התוס' ?

הריטב"א מבאר: התביעה על אוריה היתה שהיה צריך לומר "ועבדך אדוני יואב".

המהרש"א (שבת נ"ו.) מבאר: אוריה שגה בכך שנתן למלך וליואב את אותו התואר "אדוני".

גמ', שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב.

בטעם הדבר מצינו מה ביאורים:

הנוב"י (מהדו"ק אהע"ז סי' ע"ה ד"ה ובזה) מבאר: כאשר השליח נהנה הוא עושה את הפעולה עבור עצמו ולא עבור המשלח וחסר בעצם השליחות.

הברכת שמואל (סי' כ') מביא בשם הגר"ח: כמו שישנן מצוות שהעיקר הוא המעשה ומועילה בהן

שליחות כמו גיטין וקידושין, וישנן מצוות שהן בגופו ולא מועילה בהן שליחות כמו ציצית ותפילין. כך

גם ישנן עבירות שהעיקר הוא המעשה ומועילה בהן שליחות כמו רציחה, וישנן עבירות שהעיקר הוא

ההנאה ושם לא מועילה שליחות כי זוהי עבירה שבגופו כמו אכילת חלב. (וכ"ה בעונג יו"ט סי' קי"ג

ד"ה אלא ובקה"י).

סיכום המשניות המובאות בסוגיא ביחס לשליח לדבר עבירה:

הנושא	המשנה המובאת	האם יש שלד"ע?	מי חייב ?	הטעם	מהלך הגמ'
נזיקין	השולח את הבעירה	אין	השליח	סברא – דברי הרב	ש. הרי שלוחו של אדם כמותו? ת. אין שלד"ע.
מעילה	שליח שעשה שליחותו	יש	המשלח	גז"ש מתרומה	ש. הרי אין שלד"ע? ת. מעילה שונה. ש. נלמד לכל התורה?
שליחות יד	על כל דבר פשע	לבי"ש – אין לבי"ה – יש	לבי"ש – השליח לבי"ה – המשלח	לבי"ש – כמו כל התורה לבי"ה – "על כל דבר פשע"	ת. מעילה ושליחות יד הם שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין. ש. לבי"ש נלמד ממעילה?
טביחה ומכירה	וטבחו או מכרו	יש	המשלח	א) הקש טביחה למכירה, ב) ייתור וטבחו או מכרו, ג) ייתור תחת השור תחת השעה	ת. לבי"ש מעילה וטביחה הם שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין. ש. למי"ד מלמדין נלמד ממעילה וטביחה?
שחוטי חוץ	דם ייחשב לאיש ההוא, ונכרת האיש ההוא	אין	השליח	למי"ד מלמדין – "ההוא", למי"ד אין מלמדין – משני הכתובים (או דברי הרב)	ת. למי"ד מלמדין ממעטין משחוטי חוץ. ולמי"ד אין מלמדין – ההוא למעט שנים, ההוא למעט אנוס שוגג ומוטעה
רציחה	האומר לשלוחו צא הרוג את הנפש	לת"ק – אין, לשמאי הזקן – תלוי בתירוצי הגמ'	לת"ק – השליח, לשמאי הזקן – המשלח	לת"ק – כמו כל התורה. לשמאי הזקן – א) בכל התורה ישלד"ע, ב) חייב בד"ש כרוצח, ג) דין מיוחד ברציחה.	-----

שאלות חזרה וסיכום**מתני' האיש מקדש**

1. **האם מועיל שליחות בנישואין, מדוע ?**
נישואין זהו מעשה שבגופו שהאיש יכנוס את האשה לרשותו ובמצוות שבגופו לא מהני שליחות, וכן בקידושי ביאה לא מועיל שליחות כי זה מעשה שבגופו.
2. **האם צריך עדים במינוי השליחות ?**
ישנו דין ש"אין דבר שבערוה פחות משנים" כלומר שלקיום הדבר צריך שני עדים, ונחלקו הראשונים (רא"ש וראב"ד) האם מינוי שליח בקידושין נחשב לחלק ממעשה הקידושין וצריך עדים בשעת המינוי או לא.
אולם, הרמב"ם מחלק בין שליח הולכה של"צ בפני עדים לשליח קבלה שצריך מינוי בפני עדים, ובביאור דבריו מצינו שני הסברים : א) עדים צריך רק בגמר הדבר ומינוי שליח הולכה אינו גמר המעשה של הבעל, ב) עדים צריך בעיקר המעשה ובקידושין הקבלה היא העיקר.

סוגיית : "מצוה בו יותר מבשלוcho", "אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה"

3. **בכמה עניינים נחלקו לישנא קמא ולישנא בתרא ?**
הפנ"י אומר ששתי הלישנות נחלקו רק בביאור החידוש במשנה, אבל שתיהן מסכימות בדין שאם קידש בלי להכיר את האשה עבר על איסור דרבנן, וכשמכירה יש דין של "מצוה בו".
4. **היכן המשנה משמיעה את הכלל "מצוה בו יותר מבשלוcho" האם ברישא דתני "בו" או בסיפא דתני "בה" ?**
לפי הלישנא קמא – ברישא שנאמר "בו", וגם בסיפא שנאמר "בה", ולפי הלישנא בתרא – רק בסיפא שנאמר "בה".
5. **למה נקט התנא "בו" בשלושת הבבות במשנה והרי בשלוcho מקדש וכ"ש בו ?**
רישא – ללישנא קמא – מצוה בו, ללישנא בתרא – אסור לקדש בלי לראות. מציעתא – גם באשה שאינה מצווה בפרו ורבו יש דין של מצוה בה. ובסיפא – הוא (האבא) יכול לקדש את ביתו הנערה או בשלוcho, ולא היא בעצמה.
6. **האם קידושין הוי מצוה ?**
מח' ראשונים, לדעת הרמב"ם מקיים מצוות "כי יקח", ולרא"ש הוי הכשר למצות "פרו ורבו".
7. **לדעת הרמב"ם שבקידושין הוי ב' מצוות ("כי יקח" ו"פרו ורבו"), באילו אופנים יש רק מצוה אחת ?**
בשלושה אופנים : א) כשכבר קיים פרו ורבו (נולדו לו בן ובת) – יש רק מצות כי יקח. ב) כשחי עם אשה ללא קידושין (פילגש) – יש רק מצות פרו ורבו. ג) כשהתחתן עם אשה שאינה מולידה – יש רק מצות כי יקח.
8. **מתי מברכים ברכת אירוסין ?**
לרמב"ם – הוי ברכת המצות ומברכים לפני הקידושין, ולרא"ש – הוי ברכת השבח ומברכים לאחר הקידושין.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

9. האם אשה מצווה בפרו ורבו ?

בגמ' נאמר שאינה מצווה. ומבואר במפרשים שיש לה מצוה בשותפות עם הבעל, או שמקבלת שכר כמי שאינו מצווה ועושה, או שמצווה ב"לא תוהו בראה לשבת יצרה", ולפי הרמב"ם מקיימת מצוה בעצם הקידושין שחיה עם בעלה בהתר ולא באיסור.

10. מה הגמ' באה להוכיח מהאמוראים (רב ספרא ורבא) ?

הגמ' באה להוכיח את הדין של "מצוה בו יותר מבשלוחו" שעשו בגופם לכבוד שבת. לדעת הרמב"ם שקידושין זה מצוה – ההוכחה היא שבמצוה עצמה נאמר הכלל של "מצוה בו", ולדעת הרא"ש שקידושין זה הכשר מצוה – ההוכחה היא שאפילו בהכשר מצוה נאמר הכלל "מצוה בו".

11. מה הטעם שמצוה בו יותר מבשלוחו ?

רש"י אומר שכאשר מקיים בעצמו מקבל יותר שכר, ברמב"ם נאמר שהמצוה מושלמת יותר כשעושה בעצמו, וב"תבואות שור" מבאר שכאשר ממנה שליח נראה כמי שרוצה להיפטר מהמצוה ויש בכך ביזיון.

12. האם יש איסור לקדש את האשה בלי לראותה ?

בלישנא בתרא נאמר שיש איסור דרבנן שמא יכשל ב"ואהבת לרעך כמוך". מרש"י משמע שאין זה איסור גמור, ואילו מתוס' משמע שזהו איסור גמור.

13. אם אדם קידש אשה בלי לראותה, על כמה איסורים עבר ?

עבר על האיסור דרבנן לקדש בלי לראותה, וגם הפסיד את ה"מצוה בו יותר מבשלוחו".

14. האם יש סברא לומר שאם קידש אשה ע"י שליח לא יחולו הקידושין, וא"כ למה באמת חלים הקידושין ?

אם נאמר שיש איסור לקדש בלי לראות את האשה, הרי כשמקדש ע"י שליח הוי "שליח לדבר עבירה" והכלל הוא שאין שליח לדבר עבירה, ולכן אולי לא יחולו הקידושין. ובכ"ז הקידושין חלים, בגלל שזה לא איסור גמור (לרש"י), או בגלל שהכוונה היא שהעבירה אינה מתייחסת למשלח אבל מעשה השליחות מתייחס למשלח (לתוס').

15. האם כשאשה שולחת שליח יש איסור ?

בגמ' נאמר שאין איסור, ומוסיף רש"י – שלבעל יש איסור משום שאינו רואה אותה.

16. באילו אופנים אין איסור לקדש אשה בלי לראותה גם לפי לישנא בתרא ?

במקרה שמכיר אותה, ולפי רש"י גם כאשר אינו יכול לקדש בעצמו, עוד מובא באחרונים לגבי אברהם אבינו שקידש בלי לראותה משום שהחליט לא לראותה לעולם, או שקיבל על עצמו לא לשנאותה, ולגבי יצחק אבינו אומרים שמכיון שנודע לו ברוח הקודש שזהו זיווגו יכול לקדשה ע"י שליח.

סוגיית: אסור לקדש את ביתו הקטנה

17. אב שקידש את ביתו הקטנה, האם מקודשת או לא, מדוע, הוכח את דבריך !

מקודשת, משום שהתורה נתנה לו זכות לקדשה, שנאמר "את ביתי נתתי לאיש הזה", וכך נאמר ברש"י על המשנה שאם קידש מקודשת משום שאם כשקידש את הנערה מקודשת כ"ש קטנה יש בכוחו לקדשה אלא שלא ראוי לעשות זאת.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

18. מהיכן מדייקים במשנה שראוי לא לקדש קטנה ?

תוס' מבאר שלומדים מהמילה "כשהיא נערה" שמשמעותה מיעוט – דווקא נערה מותר אבל קטנה אסור, או מהמילה "כשהיא נערה" ואם מותר גם קטנה היה צריך להיכתב סתם "מקדש את ביתו" משמע נערה מותר ולא קטנה.

19. מתי אומרים את הסברא של "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו" ?

נחלקו הראשונים בדבר, ומצאנו 3 שיטות עיקריות: א) הראב"ד – בקטנה לא אומרים, ובגדולה אומרים "טב למיטב". ב) הריטב"א – גם בקטנה אם אמרה בפלוני אני רוצה אפשר לקדשה ואין בכך איסור. ג) תוס' – רק בגדולה שמינתה שליח אומרים את הסברא של טב למיטב, או בנערה שסומכת על אביה (מאירי).

20. האם יש איסור לאדם לקדש את ביתו ?

בגמ' נאמר שיש בכך איסור, אולם האחרונים מדייקים מרש"י על המשנה שזה רק "לאו אורח ארעא" אבל לא איסור גמור, ומתוס' מדייקים שזה איסור גמור, להלכה פסק המרדכי שאין הלכה כרב, הרמב"ם והשו"ע פסקו שראוי לא לקדש קטנה (אך אין איסור).

סוגיית: שליחות בגירושין.

21. מהו המקור לדין שליחות בגירושין (שליח הולכה ושליח קבלה) ?

מהפסוק "ושלחה מביתו" שנאמר לגבי גירושין, לפי רש"י שליח הולכה נלמד ממשמעות המילה "ושלחה" ולא נאמר "וגירשה", ובנוסף, קוראים "ושלחה" שמשמעותה שהיא שולחת שליח (ללא מפיק ה') ומכאן לומדים שליח קבלה, ומהפסוק הנוסף שנאמר "ושלחה מביתו" לומדים גם שליח עושה שליח.

22. למה צריך שתי דרשות על שליח הבעל והאשה, ולא לומדים אשה מאיש ?

תוס' הרא"ש מבאר: שבא לחדש שגם אשה שמקבלת בע"כ יכולה למנות שליח, הפנ"י מתרץ: א) לחדש שגם שליח קבלה שנחשב "מילי" אפשר לשלוח ורק שליח עושה שליח לא שייך ב"מילי", ב) לרבות סוג נוסף של שליחות שיש שליחות על המעשה שכאשר נותן לשליח קבלה נחשב כאילו נתן ביד האשה ממש.

23. מהו הגדר של "מילי לא מימסרן לשליח" ?

בביאור המושג "מילי" מצינו כמה דעות: רש"י – דיבורים, שהמשלח אינו נותן לשליח חפץ (כמו שליח קבלה), ולפי המרדכי בגיטין – פעולה שאינה גמר הדבר כגון כתיבת גט, אבל מסירת גט אינו נחשב ל"מילי" בין שליח קבלה ובין שליח הולכה.

24. האם "מילי" מימסרן לשליח ?

לפי הפנ"י התורה חידשה שמועיל למנות שליח על "מילי" אבל אין שליח עושה שליח, ולדעת המרדכי ששליח קבלה אינו מילי יתכן שאי אפשר בשום ענין למנות שליח על "מילי".

25. איך אשה יכולה למנות שליח קבלה והרי מילי לא מימסרן לשליח ?

לדעת הפנ"י התורה חידשה שאפשר למנות שליח ורק שליח אינו יכול למנות שליח אחר, ולפי המרדכי באמת שליח קבלה אינו נקרא מילי.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

26. האם שליח עושה שליח, מדוע ?

בשליח הולכה בגיטין – עושה שליח, ונאמר בגמ' "ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח, בשליח קבלה בגירושין – מחלוקת: א) דעת מורי הכהן במרדכי שעושה שליח משום שהוי שליחות על גמר הדבר ואינו נחשב ל"מילי, ולשיטה לנ"ל משום שכאשר התורה חידשה שמועיל שליח שליח עושה שליח זה נאמר בכל סוגי השליחות, ב) דעת הרב ברצלוני ברשב"א שליח אינו עושה שליח משום שנחשב ל"מילי", ג) דעת הרשב"א והריטב"א ששליח עושה שליח רק כשהמשלח מסכים. בשליחות בקידושין (הולכה וקבלה) – מחלוקת: א) דעת המאירי ועוד ראשונים ששליח עושה שליח מההקש "ויצאה והיתה" לגירושין, ב) דעת הקדוש מרדוש במרדכי ששליח אינו עושה שליח משום שנחשב למילי כי צריך את דעת האשה בשונה מגט שנעשה בע"כ, ג) דעת השלטי גיבורים ע"פ התוס' רי"ד בקידושי כסף אין שליח עושה שליח כי נחשב ל"מילי" כי יכול לקדשה בכסף של עצמו, ובקידושי שטר שליח עושה שליח כי חייב לקדש בשטר שניתן בידו כמו בגט.

27. מה לומדים מהמילה "ושלחה" הראשונה והשניה ?

הדרשה	המקור לרש"י	המקור לר"ח	המקור לריטב"א
שליח הולכה	ושלחה – מהשורש "שלח" ולא "גרש"	ושלחה (השני) מיותר לדרשה – "שלח"	ושלחה – מהשורש "שלח" ולא "גרש"
שליח קבלה	ושלחה – לפי הכתיב ללא מפי' ה'א	ושלחה (השני) מיותר לדרשה – "ה"	ושלחה – לפי הכתיב ללא מפי' ה'א
שליח עושה שליח	ושלחה (השני) – מיותר לדרשה	ושלחה (השני) מיותר לדרשה – "ו"	בהולכה – שלח השני בקבלה – ה' השני
פרט לקטנה ושוטה	ושלחה (השני) – "ה" מיותרת לעוד דרשה	ושלחה (הראשון) – ממשמעות המילה שילוח מוחלט	ו' השני, או מהסמיכות "ושלחה והיתה לאיש אחר"

סוגיית: שליחות בקידושין.

28. מהו המקור לשליחות בקידושין ?

בהו"א הגמ' ניסתה ללמוד "במה מצינו" מגיטין, ודחתה, במסקנא לומדים מההקש "ויצאה והיתה" מגיטין. תוס' מוסיף, שאפשר ללמוד את קידושין ב"הצד השווה" מגיטין ותרומה.

29. מה ההבדל בין לימוד של "במה מצינו" ללימוד של "הקש" ?

"במה מצינו" זהו לימוד של סברא שלכאורה נלמד פרשה אחת מפרשה אחרת, ולכן אפשר לפרוך בסברא שיש חילוק בין שתי הפרשיות, לעומת "הקש" שהתורה השוותה שתי פרשיות אי אפשר לפרוך בסברא משום שהתורה השוותה אותם גם אם יש סברא לחלק.

30. האם בקידושין נאמר הדין ששליח עושה שליח ?

מחלוקת: א) דעת המאירי ועוד ראשונים ששליח עושה שליח מההקש "ויצאה והיתה" לגירושין, ב) דעת הקדוש מרדוש במרדכי ששליח אינו עושה שליח משום שנחשב למילי כי צריך את דעת האשה בשונה מגט שנעשה בע"כ, ג) דעת השלטי גיבורים ע"פ התוס' רי"ד בקידושי כסף אין שליח עושה שליח כי נחשב ל"מילי" כי יכול לקדשה בכסף של עצמו, ובקידושי שטר שליח עושה שליח כי חייב לקדש בשטר שניתן בידו כמו בגט.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

סוגיית : שליחות בתרומה.

31. מהי הכמות שצריך להפריש תרומה, ומהו המקור ?

מדאורייתא – כל שהוא, שנאמר "ראשית דגנך" משמע כל ראשית. מדרבנן – עין יפה $1/40$, שנאמר "שישית האיפה $1/2$ סאה) מחומר (30 סאה) החיטים, ושישיתם האיפה (2 שישיות = 1 סאה) מחומר (30 סאה) שעורים" = 1 וחצי סאה מתוך 60 סאין = $1/40$. עין בינונית $1/50$, שנאמר בתרומת מכס "תיקח אחד אחוז מן החמישים" כל מה שאתה אחוז אחוז אחד מחמישים, ומשם נלמד לכל תרומה. עין רעה $1/60$, שנאמר "שישית האיפה $1/2$ סאה) מחומר (30 סאה) החיטים = $1/2$ מתוך 30 = $1/60$.

32. פיחת עשרה או הוסיף עשרה" מה הכוונה ?

לרש"י – פיחת מבעה"ב והפריש $1/40$, לתוס' – פיחת מתרומה והפריש $1/60$.

33. "פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה" מדוע ?

רש"י אומר "בהכי אמדתך" ומבאר החידושי הרי"ם שכשבעה"ב לא קבע מראש שיעור הוא נותן רשות לשליח להפריש לפי ראות עיניו לפי השיעורים המקובלים להפריש.

34. שליח ששינה מדעת בעה"ב באיכות הפירות, מה הדין, ומדוע ?

אין תרומתו תרומה, משום שאין דרך בני אדם להפריש מהמשובחים ביותר כי חז"ל לא נתנו שיעור באיכות, והמשלח שלח את השליח על מנת שיפריש כדרך העולם.

35. למה לגבי תרומה הגמ' לא דוחה "מה לגירושין שכן ישנן בע"כ" ?

תוס' מבאר משום שאפשר להוכיח מקידושין שאינם בע"כ ובכל זאת אפשר למנות שליח, הפנ"י מוסיף שבתרומה גם מועיל בכ"ע משום שאף אחד לא יכול להתנגד ולמנוע מבעה"ב להפריש.

36. למה הגמ' הביאה את כל הברייתא לגבי תרומה ולא הסתפקה ברישא שנאמר "תורם כדעת

בעה"ב" ?

הפנ"י מבאר – שמהרישא היתה הו"א לומר שמועיל מדין "זכין" קמ"ל הסיפא שגם לחובת בעה"ב מועיל מדין שליחות. המקנה מבאר – מהרישא היתה הו"א לומר שמועיל כי בעה"ב מפריש במחשבה קמ"ל הסיפא שגם אם שינה מועיל כי יש פה דין שליחות.

סוגיית : שליחות בקדשים.

37. "תרומה וקדשים איתניהו במחשבה" לגבי מה ?

בתרומה – מפריש במחשבה, בקדשים – מקדיש בהמה במחשבה. רש"י מוסיף שגם הפיגול נעשה ע"י מחשבה, ויש מהאחרונים שלא גורסים דין זה ברש"י משום שאנו דנים על חלות ולא על פסול.

38. מנין שתרומה וקדשים חלים במחשבה ?

בתרומה נאמר "ונחשב לכם תרומתכם", ובקדשים נאמר "כל נדיב לב עולות".

39. מהי המחלוקת בין ר"ש לרבנן ?

לרש"י: האם מירוח גוי פוטר מתרומה, ותוס' מדייק מדבריו שנחלקו גם האם יש קנין לגוי בא"י להפקיע מיד מעשר. לתוס': נחלקו האם גוי שקנה תבואה יכול בכלל להפריש או שהוא מופקע מהפרשה כי נאמר "בני ישראל" וממעטים גויים.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

40. למסקנא, מהו המקור לדין שליחות בתרומה ?

לכו"ע לומדים מהיתור "גם אתם", לרבנן בעצם היה אפשר ללמוד מהצד השווה של גיטין וקדשים, אלא שהתורה כתבה את הפסוק כדי למעט שליח גוי. ולר"ש משום שהיה הו"א למעט "אתם ולא שלוחכם".

41. למסקנא, מה לומדים מהפסוק "גם אתם" ?

לפי רבנן: מרבים שליח יהודי ומהסמיכות ממעטים גוי משליחות בתרומה, ולפי ר"ש: מרבים שליח יהודי (שלא נמעט מהמילה "אתם ולא שליח"), ושליח גוי ממועט מסברא משום שאינו בתורת תרומה וממילא אינו יכול להיות שליח.

סוגיית: הלימוד מהיתור "גם אתם" לר"ש ורבנן.

42. המחלוקת האם יש קנין לגוי בא"י להפקיע מידי מעשר זוהי מח' תנאים או מח' אמוראים?

תוס' אומר שזוהי מחלוקת אמוראים בגיטין, ומדייק מרש"י שזוהי גם מח' התנאים אצלנו.

43. למה תוס' מעמידים שמירוח יהודי ולא אומר כרש"י שבזאת נחלקו ר"ש ורבנן ?

כדי לחדש לפי ר"ש שאפילו במקרה שהגידול והמירוח היו אצל יהודי התרומה לא חלה משום שגוי אינו יכול להפריש תרומה מגזיה"כ בני ישראל ולא נכרים.

44. מהו המקור לכך שמירוח גוי פוטר או לא פוטר מתרומה ?

לגבי הפרשת תרומה נאמר בפסוק "ראשית דגנך" דגן נקרא משעת המירוח (הדיגון), והתורה ממעטת "דיגונך – ולא דיגון עכו"ם", כלומר מירוח גוי פוטר, אלא שהמיעוט נאמר פעמיים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שמירוח גוי אינו פוטר, ולר"ש צריך את הפסוק השני לדרשה אחרת כך שנשאר מיעוט אחד וממעט מירוח של גוי.

45. האם גוי שייך בתורת תרומה או לא ?

לר"ש אינו שייך בכלל בתורת תרומה, ולרבנן, בהו"א הגמ' הבינה שמופקע מתרומה, ובמסקנא אומרת שאינו מופקע כי שייך בתרומה דנפשיה.

46. מנין שגוי אינו יכול להיות שליח להפריש תרומה ?

לרבנן: מהסמיכות "גם אתם", לר"ש: מסברא שמופקע מתורת תרומה ולכן אינו נעשה שליח.

סוגיית: המקור לשליחות בשחיטת קדשים לר"י.

47. מהו המקור לדין שליחות בקדשים ?

לריב"ק: מהפסוק "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל" שאחד שוחט עבור כולם. ולר"י: מכפילות הפסוקים "ושחטו אותו" ויקחו להם איש לבית אבות" שמשניהם לומדים שמהני שליח שהוא שותף, ואם אינו ענין לגופו תניהו ענין למקום אחר שהשליח אינו שותף.

48. האם כל ישראל יוצאים בפסח אחד ?

לריב"ק: לא יוצאים משום שכל אחד צריך לאכול כזית בשר. לר"י יוצאים יד"ח משום שאכילת פסחים לא מיעבא.

49. האם שוחטין את הפסח על היחיד ?

לריב"ק שוחטין את הפסח על היחיד, שנאמר "איש לפי אכלו", לר"י אין שוחטין על היחיד כי הפסוק נצרך למיעוטי "איש זוכה ואין הקטן זוכה".

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

50. למה צריך פסוק שקטן אינו זוכה בפסח והרי קיי"ל דאין יד לקטן ?

תוס' בפסחים מתרץ: היתה הו"א שיוכל לזכות לאחרים מדין דעת אחרת מקנה קמ"ל שזוכה רק לעצמו ולא לאחרים. תוס' בגיטין מתרץ: (א) היתה הו"א שדינו כגדול ויוכל לזכות את קרבנו לאחרים קמ"ל שאינו כגדול. (ב) היתה הו"א שחייב להימנות על הקרבן ודינו כגדול, קמ"ל שאינו חייב להימנות ואינו כגדול. (בתוס' כאן אפשר לבאר כמו 2 התירוצים שם בגיטין.

51. "איש זוכה ואין הקטן זוכה" לגבי קרבן פסח, באר את כוונת הגמ' !

לפי תוס' בפסחים הכוונה שקונה עבור עצמו ועבור אחרים ורוזה לזכות בו עבור עצמו וגם עבור אחרים. ולפי תוס' בגיטין הכונה שיש לו קרבן ורוצה לזכותו לאחרים.

52. האם "דעת אחרת מקנה" מועילה להקנות לקטן ?

לדעת רש"י: אינה מועילה להקנות לקטן, אולם תוס' סוברים: שאפשר להקנות לקטן ע"י דעת אחרת מקנה.

53. מנין לנו שבמשנה לגבי קרבן פסח השליח מועיל מדין שליחות אולי מהני מדין זכין ?

התוס' הרא"ש אומר: ל"ש זכיה משום שמצוה בו יותר מבשלוחו. הריטב"א מתרץ: הרי מדובר ששלחו שליח אחר וגילו שאין הם רוצים את הקרבן הרשון ואין זו זכות עבורם ובכ"ז יוצאים יד"ח כי מינהו לשליח. עוד מתרץ התוס' הרא"ש: מכיון שזכיה מטעם שליחות הרי שבכ"מ הלימוד הוא אותו לימוד.

54. למה הגמ' בדף מ"א: מביאה את המשנה "חבורה שאבד פסחה" ולא את המשנה שהובאה

בתוס' "הרי שאמר לו" ?

הריטב"א מתרץ: במשנה של גדי וטלה היה מקום לומר שמועיל מדין זכין משא"כ במשנה של חבורה שאבד פסחה. וע"פ הרש"ש אפ"ל: משום שהמשנה מדברת על ע"כ ויתכן שיכול להיות שליח כי יד עבד כיד רבו וע"כ אין משם הוכחה ברורה.

סוגיית: הלימוד מכח הנשיא בחלוקת הארץ.

55. "תיפוק ליה שליחות מהכא" על מי קשה, ומה קשה ?

השיטה לנ"ל מביא 2 ביאורים: (א) קשה על רב גידל, למה לומד את שליחות מחלוקת הארץ ולא מגיטין תרומה וקדשים, (ב) הקושיא על הגמ' לעיל למה לומדים 3 מקורות ולא לומדים מחלוקת הארץ. הרמב"ן מבאר: קשה על רב גידל, משום שלכאורה הנשיא שותף בנחלת השבט וא"כ פשיטא ששותף יכול להיות שליח ולא צריך חידוש של הפסוק.

56. האם הנשיא בחלוקת הארץ נחשב לשותף בנחלה ?

הרמב"ן בתחילה מבאר שנחשב לשותף עם כל השבט בנחלה, ואח"כ מביא י"א שבני השבט אינם שותפים משום שהנחלה עומדת לחלוקה ולא לשותפות, למרות שכרגע לא חילקו.

57. מנין לנו שאין שליחות לקטן ?

רש"י כאן אומר: המקור לשליחות הוא מגיטין ושם נאמר "כי יקח אִישׁ" למעט קטן. רש"י בב"מ אומר: המקור בתרומה וקדשים ממעט קטן שאינו יכול להקדיש ולהפריש. רש"י בגיטין אומר: המקור בקדשים הוא מקרבן פסח ושם נאמר "אִישׁ" לביית אבות" למיעוטי קטן. התוס' הרא"ש אומר: לומדים מתרומה "גם אתם" מה אתם בני דעת אף שלוחכם, למיעוטי קטן.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

58. האם זכין מהני מדין שליחות או לא ?

דעת רש"י ותוס': זכין מהי מדין שליחות, משום שאנן סהדי שניחא למי שזוכים עבורו שיזכו עבורו. דעת הרשב"א והריטב"א: זכיה היא דין עצמאי, ומבאר הקה"י: בשליחות – השליח פועל מכח המשלח, ובזכיה זה הפוך, שהזוכה משתמש בכוח הזכיה שלו בשביל חבירו (ולכן מהני זכיה לקטן למרות שלא מהני שליחות לקטן).

59. "איכא דניחא ליה בהר ואיכא דניחא ליה בבקעה", והרי נאמר שכל אחד קיבל גם בהר וגם בבקעה ?

הריטב"א מבאר: כל שבט קיבל גם בהר וגם בבקעה, אך כל יחיד ויחיד קיבל במקום אחד או בהר או בבקעה.

60. מהו הכח של הנשיא בחלוקת הארץ ?

בתחילה הגמ' הבינה שכוחו מדין שליחות, אח"כ נסתה הגמ' לומר שכוחו מדין זכיה, למסקנא אומרת הגמ' שכאן התחדש דין אפוטרופוס שזוכה עבור הקטנים ויכול גם לחוב ע"מ לזכות.

61. באר את המושג "לחוב על מנת לזכות" !

חובה היוצאת מכח זכות, כלומר – בי"ד מעמידים את האפוטרופוס בשביל לזכות עבור היתומים, ואם יצאה חובה מה שעשה עשוי.

62. למסקנא, האם חלוקת הארץ ע"י הנשיאים היא מדין זכין ?

נחלקו בדבר הראשונים: דעת רש"י שלמסקנא כח הנשיא גם מדין זכין, אך הר"ן והראב"ד סוברים שכוחו רק מכח אפוטרופוס.

63. למסקנא, מה לומדים מחלוקת הארץ ע"י הנשיאים ?

דעת רש"י: לומדים זכיה ואפוטרופוס. דעת הר"ן והראב"ד: לומדים רק דין אפוטרופוס. הפנ"י מבאר: מהחלוקה לגדולים – לומדים דין שליחות, זכיה מטעם שליחות – וא"כ לומדים גם זכיה, ומהחלוקה לקטנים לומדים דין אפוטרופוס.

64. הגמ' אומרת שמעמידין אפוטרופוס ליתומים לחוב על מנת לזכות, וקשה, הרי הגמ' בגיטין פוסקת הפוך ?

תוס' מתרץ: שם תובעים אותם ויתכן שאם נחכה שיגדלו התובע לא יתבע ולכן לא נזקקים להם, אך פה בחלוקת הארץ גם כשיגדלו יצטרכו קרקע ולכן נזקקים להם. השיטה מתרץ: כשמינהו אבי יתומים אינו חב ע"מ לזכות וכשמינהו בי"ד (כמו בחלוקת הארץ) יכול לחוב ע"מ לזכות. המאירי מתרץ: רק בחלוקת הארץ אמרינן לחוב ע"מ לזכות. הריטב"א מביא תירוץ: כאן אין חובה ממש של הפסד ממון אלא חוסר נוחות אבל כשיש חשש הפסד ממון לא מעמידין לחוב ע"מ לזכות. למסקנא אומר הריטב"א: בי"ד יכולים להעמיד לחוב ע"מ לזכות רק לגבי ענין מסוים אך לא באופן כללי לגבי כל דבר.

סוגיית: יתומים שבאו לחלוק.

65. יתומים שבאו לחלוק, מי ביקש מבי"ד לחלוק את הנכסים ?

מחלוקת בראשונים האם מדובר שיש רק יתומים קטנים והם מבקשים לחלוק, או (רמב"ם) שיש גדולים וקטנים והגדולים רוצים לחלוק ולכן בי"ד נזקקים לקטנים, אבל אם רק הקטנים מגיעים – אין טענת קטן כלום.

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

- 66. כמה אפוטרופוסים מעמידים ליתומים ?**
 שיטת רש"י בגיטין, ותוס' כאן – מעמידים אפוטרופוס לכל יתום שידאג לחלקו, אולם דעת הרמב"ם שמעמידים אפוטרופוס אחד שדואג לכל היתומים ועיקר מטרתו שהגדולים לא ישאירו לקטנים את החלקים הגרועים.
- 67. מעמידין להם אפוטרופוס, האם ב"ד חולקים או האפוטרופוס ?**
 לדעות הראשונים שמעמידים לכל יתום – ודאי שהאפוטרופוסים חולקים, ולדעות שמעמידים אחד לכולם – נחלקו הראשונים האם האפוטרופוס חולק בעצמו או שממליץ לב"ד מהי טובת היתומים וב"ד חולקים על פי המלצתו.
- 68. יתומים שבאו לחלוק וב"ד העמידו להם אפוטרופוס, האם יכולים למחות כשיגדילו ?**
 הגמ' מביאה מחלוקת בין שמואל שסובר שיכולים למחות, לר"נ שסובר שאינם יכולים למחות.
- 69. האם צריך שכל היתומים יגיעו לבקש מב"ד לחלוק ?**
 תוס' בהתחלה סובר שכולם צריכים לבוא לב"ד, ובמסקנא אומר שאם לא מוחים לא צריך שכולם יבואו.
- 70. לפי תוס', מה הדין בסתמא כאשר אחד היתומים אינו מוחה אך אינו מבקש לחלוק ?**
 בתחילה הבין תוס' שאי אפשר לחלוק משום שצריך את הסכמת כל היתומים, אך בתירוץ האחרון אומר שיתכן שאם אינו מוחה יכולים לחלוק בעבורו אפילו אם אינו מביע את הסכמתו כמו עובר.
- 71. במקרה שיש יתום קטן ביותר, וברור שנח לו בחלוקת הנכסים האם נעמיד לו אפוטרופוס ?**
 תוס' אומר שבמקרה כזה ודאי נעמיד לו אפוטרופוס, וראיה מהגמ' בכתובות לגבי כהן שמת והניח עבדים.
- 72. האם חלוקת הארץ דומה ליתומים שחלקו ?**
 בגמ' נאמר שלומדים את דין אפוטרופוס ביתומים מחלוקת הארץ, אך תוס' בגיטין אומר שאין זו השוואה גמורה, כי ביתומים צריך את הסכמתם משא"כ בחלוקת הארץ, סברא נוספת נאמרה בראשונים שהלימוד מחלוקת הארץ הוא אסמכתא בעלמא ואינו לימוד גמור.
- 73. האם יש הבדל לדינא בין חלוקת הארץ ויתומים שחלקו ?**
 לדינא, בחלוקת הארץ אי אפשר להתנגד למינוי, וגם – לאחר שחילקו אי אפשר לחזור בהם, ואילו באפוטרופוס רגיל אפשר להתנגד למינוי, וגם – לאחר שגדלו יש מחלוקת בגמ' ולפי שמואל יכולים לחזור בהם.
- 74. איך האפוטרופוסין חולקים (לפי תוס') האם ע"פ שיקול דעתם או שנעזרים בגורל ?**
 תוס' מביא מח' בין ר"י לר"ת האם חייבים גורל או שמחלקים רק ע"פ שיקול דעת האפוטרופוס, ולמסקנא מסיק שחייבים גורל.
- 75. מה פירוש המילה "בוררין" לר"י ולר"ת ?**
 לר"י – בוררין ע"פ שיקול דעתם הבלעדי. לר"ת – בוררין מהם החלקים הנוחים לחלוקה, ואז מפילים גורל מי מהיתומים יזכה בכל חלק.

סוגיית האחינו שחלקו:

76. מדוע אחים שחלקו וטעו בפחות משתות החלוקה קיימת ?
 ר"נ סובר שאחין שחלקו דינם כלקוחות ולא כיורשים ולכן החלוקה קיימת.
77. לפי רש"י האם רבא סובר כר"נ ?
 רש"י אומר שרבא חולק על ר"נ ופוסק הלכה כרשב"ג, ותוס' תמה עליו איך חולק על רבו.
78. ביתר משתות, רבא מביא ראיה לדינו מ"שום הדיינים", מהו הקושי בראיה זו ?
 תוס' תמה על גירסת רש"י איך מביאים ראיה מברייתא שדנה על טעות בשתות לגבי טעות ביתר משתות.
79. מה הדין בהונאה בקרקעות בשתות וביתר משתות, ומדוע (לרש"י) ?
 שיטת רש"י בסוגיין שבשתות אין הונאה וביתר משתות יש הונאה, תוס' חולק וסובר שגם ביתר משתות אין הונאה.
80. "לתקוני שדרתיך ולא לעיוותי" האם זוהי סברא לבטל את החלוקה לגמרי או שהחלוקה קיימת ומחזיר הונאה ?
 הראשונים נחלקו האם החלוקה בטלה או שמחזיר הונאה, וגם אם נאמר שהחלוקה בטלה – האם בטלה ממילא או שלמשלח יש זכות לבטלה.
81. לתוס', מה דין הונאה בקרקעות ביתר משתות ?
 תוס' חולק על רש"י וסובר שגם ביתר משתות אין הונאה.
82. לתוס', מה סובר רבא, וכמו מי סובר ?
 רבא חולק על ר"נ ופוסק כרבנן שהחלוקה בטלה.
83. לאיזה דין הביאה הגמ' ראיה מ"שום הדיינים" ?
 לרש"י – לדין של יתר משתות בטל מקח, לתוס' – לדין של שתות קנה ומחזיר הונאה.
84. יותר מפלגא בטל המקח, מאיזה דין ?
 מדין "מקח טעות".
85. לרש"י באיזה מקרה בטל מקח בהונאה בקרקעות ?
86. מתי אין אונאה בקרקעות ?
 תוס' מביא שאם הונה בסכום כפול מסכום המקח לכו"ע המקח בטל.
87. מה הדין אם טעה בפחות משתות, ומדוע ?
 המקח קיים ואינו מחזיר הונאה משום שיש אומדן דעת שהמרומה מוחל על פחות משתות.

סוגיית: שליח לדבר עבירה.

88. אם נניח שיש שלד"ע, מי יהיה חייב (השליח או המשלח או שניהם), ומדוע ?
 רש"י בסוגיא של השולח את הבעירה אומר שהמשלח בלבד יהיה חייב. התוס' רי"ד חולק ומבאר: ששניהם יתחייבו, המשלח – משום שהמעשה מתייחס אליו, והשליח – משום שהוא בן דעת ויודע שאסור לשרוף רכוש חבירו. וה"אור שמח" בסוגיא של שמאי הזקן אוחז שלפי שמאי יהיו שניהם חייבים (מלבד במקום שהשליח נהנה שרק הוא מתחייב).

סיכומים והערות במסכת קידושין דף מ"א. מתני' עד דף מ"ג. שליח נעשה עד

89. "שלח ביד פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו" ומי יהיה חייב?
 רש"י מבאר שהמשלח בלבד יהיה חייב כי העבירה מתייחסת אליו, אולם התוס' רי"ד אוחז
 ששניהם חייבים, המשלח – משום שהמעשה מתייחס אליו, והשליח – משום שהוא בן דעת
 ויודע שאסור לשרוף רכוש חבירו.
90. במשנה של מעילה, האם בעה"ב והשליח שוגגין או מזידין ?
 למסקנת התוס' מדובר שהמשלח שוגג ולכן חייב, והשליח מזיד ולכן שייך לטעון שהיה צריך
 להקשיב לקול ה' ולא לקול חבירו.
91. "... בעה"ב מיהא מעל, אמאי נימא אשלד"ע" ואז מי יהיה חייב ?
 מי שהוא שוגג חייב, ואם שניהם שוגגין המשלח חייב, ולתוס' השליח חייב כי א"א לומר "דברי
 הרב" וכו'.
92. "ולמ"ד אין מלמדין הני ההוא ההוא מאי דריש ביה" למה "ההוא ההוא" מיותר ?
 משום שאשר ללמוד שאשלד"ע משני כתובים אין מלמדין, ולא צריך את הלימוד משחוטי
 חוץ.
93. כמה ביאורים ניתן לבאר בדברי ב"ה (במחלוקתם עם שמאי הזקן) ?
 הגמ' מביא ג' ביאורים: א) סוברים שאין שלד"ע, ב) סוברים שבדיני שמים חייבים רק עונש
 זוטא, ג) סוברים שגם רוצח דינו ככל דיני התורה שאין שלד"ע.
94. היכן מצינו שיש שלד"ע ?
 לב"ה מצינו במעילה, שליחות יד וטביחה ומכירה, ולב"ש רק במעילה וטביחה ומכירה.
95. למסקנא, מהיכן יודעים שאין שלד"ע ?
 לב"ה – שלושה כתובים הבאים כאחד אין מלמדים (מעילה שליחות יד וטביחה ומכירה),
 לב"ש – למ"ד שני כתובים אין מלמדין – ממעילה וטביחה ומכירה, (ולרש"י – מהסברא של
 דברי הרב), ולמ"ד מלמדין – משחוטי חוץ שנאמר "ההוא" למעט שולחו.
96. למה אוריה החיתי נחשב למורד במלכות ?
 לרש"י – משום שקרא ליואב "אדוני" בפני דוד המלך (או משום שכיבדו פני המלך, או משום
 שהשתמש באותו תואר למלך וליואב, או משום שלא אמר "עבדך אדוני יואב), לתוס' – משום
 שסירב לפקודתו של דוד לשוב לביתו, או משום שהקדים לומר "אדוני יואב" לפני "ועבדי
 אדוני".
97. מתי לכו"ע אין שלד"ע, ומדוע ?
 במקרה שהשליח נהנה, משום שלא מצינו בכל התורה זה נהנה וזה מתחייב.
98. מדוע לא מצינו זה נהנה וזה מתחייב ?
 או משום שיש חיסרון בשליחות כי השליח פועל מתוך הנאה ולא מכח המשלח, או משום שהיה
 כמצוות שבגופו ולא שייך שליחות בכהאי גוונא.